

KNIHOVNY PRO VŠECHNY

EVROPSKÁ STRATEGIE PRO MULTIKULTURNÍ VZDĚLÁVÁNÍ (ESME)

Manuál

KNIHOVNY PRO VŠECHNY – EVROPSKÁ STRATEGIE PRO MULTIKULTURNÍ VZDĚLÁVÁNÍ (ESME)

Manuál

Autoři

Multikulturní centrum Praha (Česká republika) (Barbora Loudová Stralczynská, Barbora Hořavová, Petra Kozílková, Jakob Hurre, Johanna Pokorná, Zuzana Trnková, Veronika Chruščová, Olina Hřebíčková)

Immigrant Institute (Švédsko) (Randi Myhre, Miguel Benito)

Stadtbücherei Frankfurt am Main / Městská knihovna ve Frankfurtu nad Mohanem (Německo) (Vera Dopichaj, Birgit Lotz, Silke Schumann)

okay.zusammen leben/ Poradenské centrum pro migraci a integraci (Advice Center for Migration and Integration) (Rakousko) (Eva Grabherr, Elmar Hasović)

Multikulturní centrum Praha (Česká republika)

Praha 2010

Manuál a Příručka jsou dostupné v češtině, angličtině, němčině a švédštině v tištěné verzi i ke stažení na projektové webové stránce.

PODĚKOVÁNÍ

Projekt „Knihovny pro všechny“ byl úspěšný díky spolupráci týmů knihovníků, zaměstnanců neziskových organizací a migrantů. Rádi bychom všem spolupracovníkům vyslovili velké díky a uznání za jejich práci.

Rakousko: Michaela Hermann, Andrea Etlinger a Stefan Fischnaller z knihovny v Götzis, Peter Ladstätter, Caroline Egelhofer a Sibylle Kullich z knihovny v Lustenau, Bozena Filipovic, Cidgem Gökmen-Erden, Raquel Stemmer, Gerardo Rojas, Hasan Özkan, Michaela Wolf a Inge Ebenhoch (Poradní skupina pro multikulturalitu v Rakousku).

Česká republika: Veronika Chruščová, Andrea Hlavicová, Zuzana Trnková, Alina Zanina, Eva Petržílková, Lenka Hanzlíková a zaměstnanci Městské knihovny v Praze, Kateřina Nekolová, Sandra Najmanová (InBáze Berkat), Centrum pro integraci cizinců a Poradní skupina pro multikulturalitu v Praze.

Německo: Ute Acker-Wild, Najat Allouch, Gisela von Auer, Özlem Bumin, Nilgün Burghardt, Eva Triantafyllidou (Poradní skupina pro multikulturalitu ve Frankfurtu nad Mohanem).

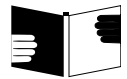
Švédsko: Olivera Djudja, AnnaCarin Elf, Elisabet Setterberg a zaměstnanci knihovny v Biskopsgården, Gülüzar Tuna, Torbjörn Semb, Karzan Perdawidi, Suham Karem, Behrouz Assadi, Nahid Zandjanchi, Mustafa Tuna, Juoko Patronen, Johan Grönlund, Basamat Said, Mahin Askaravi, Amy Rosen, Ingrid Atlestam, Lisbeth Stenberg, Goran Meriwani, Hasse Ohlsson, Affa Raziullah, Margareta Sjöholm, Benita Johansson, Birgitta Gustafsson, Zeliha Tuna, Androniki Arias, Västra Götalandsregionen Kulturnämnden, Biskopsgårdens Stadsdelsförvaltning, Kulturgruppen i Biskopsgården, Borås Stad Kulturnämnden, projekt ESF „InterLingual Library“, Adults in Learning (ViL), CAIC, Folkets Hus Biskopsgården, Red Cross Youth Section, Medborgarskolan, Švédská církev Biskopsgården, Biskopsgården folk high-school, Friluftsförbundet i Biskopsgården, Världsfilm, Långströmsgatan, Vintervädersgatan předškolní zařízení, Radio Biskopsgården 100,2 a Mångkulturella Närradioföreningen (MNF).

Praha 2010

Obsah:

/ Úvod	5
/ Zjištění potřeb cílové skupiny	6
/ Poradní skupina pro multikulturalitu	13
/ Zkušenosti z místních pilotních projektů ESME	16
/ Kontrolní seznam – postup krok za krokem	43

ÚVOD

Evropské veřejné knihovny se za posledních padesát let v důsledku globalizace, technického a technologického rozvoje výrazně proměnily. Mezi pozitivní změny patří zlepšení dostupnosti knihoven široké veřejnosti, zvýšení míry využívání nových knihovnických technologií nebo rozšíření knihovnických fondů a služeb. Jedním z ovlivňujících faktorů pak v posledních desetiletích byla i proměna cílové skupiny čtenářů a s ní související nevyhnutelná proměna nabídky knihovnických služeb. Dnes již nikdo nepochybuje o tom, že veřejná knihovna by měla být opravdu „knihovnou pro všechny“, institucí, jejímž úkolem je poskytovat služby dnešní pestré společnosti. Veřejná knihovna je důležitým styčným bodem, kulturním, vzdělávacím a informačním centrem v místě své působnosti. Nabízí formální i neformální přístupy ke vzdělávání, které je otevřené a dostupné nejširší veřejnosti bez rozdílu věku, pohlaví či národnosti. Zároveň je místem odpočinku, zábavy, prostorem pro setkávání lidí a budování sociálních vazeb. Knihovna by vždy měla sledovat cíl interkulturality – vytvářet otevřený prostor pro rovný přístup k informacím, neustálý rozvoj a uspokojování kulturních potřeb všech návštěvníků. V tomto smyslu knihovna podněcuje sociální integraci na lokální úrovni a zároveň umožňuje seznámení se s kulturním bohatstvím jiných národů a kulturní rozmanitostí obecně. Napomáhá tak lepšímu pochopení odlišností mezi jednotlivými sociálními skupinami a harmonickému soužití společnosti.

Manuál „Knihovny pro všechny – Evropská strategie pro multikulturní vzdělávání (ESME)“ je jedním z výstupů stejnojmenného evropského projektu, do něhož se zapojily knihovny ze Švédska, Rakouska, Německa a České republiky. Cílem projektu je na evropské úrovni nastartovat rozvoj místních veřejných knihoven a vytvořit nové modely pro interkulturní knihovní služby. Do dvouletého projektu se zapojilo pět partnerských organizací ze čtyř evropských zemí. Projekt vedla organizace okay.zusammen leben/Poradenské centrum pro migraci a integraci – regionální informační a poradenské centrum zabývající se problematikou migrace a integrace, které působí v rakouském spolkovém státu Vorarlberg. Dalším partnerem projektu byla nezisková organizace Social Architecture Team Three, která projekt vytvořila, koordinovala a dohlížela na jeho realizaci. Za Německo se projektu účastnila Městská knihovna ve Frankfurtu nad Mohanem – knihovna s dlouholetou praxí v poskytování interkulturních služeb. Za Švédsko se do projektu zapojila organizace Immigrant Institute – dokumentační centrum provozované migranty a jejich organizacemi s mnoha zkušenostmi v oblasti multikulturního knihovnictví. A konečně za Českou republiku se projektu účastnila Městská knihovna v Praze a Multikulturní centrum Praha – nezisková organizace, která se zabývá otázkami souvisejícími se soužitím různých kultur v ČR a zahraničí.

Tento manuál nabízí komplexní analýzu v oblasti knihoven – od nových přístupů a metod (např. fungování poradní skupiny v knihovně) až po zdůraznění potřeby dlouhodobě monitorovat úspěšné integrační aktivity jednotlivých knihoven zapojených do projektu (příkladem je knihovna ve Frankfurtu nad Mohanem). Více informací naleznete na naší internetové stránce www.librariesforall.eu. V průběhu dvou let trvání projektu knihovny a neziskové organizace propagovaly transformaci místních veřejných knihoven v interkulturní a multilingvální knihovny pro všechny. Manuál nabízí podrobný přehled a vyhodnocení multikulturních a integračních aktivit knihoven zapojených do projektu.

Nakonec je potřeba zmínit skutečnost, že migrační zkušenosti jednotlivých zemí zapojených do projektu se různí. Zatímco do České republiky začali cizinci přicházet ve větším počtu teprve v devadesátých letech minulého století, tradice imigrace ve Švédsku je mnohem delší a integrační politika země je v mnoha ohledech vyzrálejší. Právě tato pluralita ve společenských podmínkách a nestejná startovní čára pro jednotlivé organizace zapojené do projektu vedla ke vzniku různých řešení, která mohou sloužit jako vzor na národní i mezinárodní úrovni.

Věříme, že manuál bude sloužit jako inspirace pro knihovny a podnětí jejich další rozvoj.

ZJIŠTĚNÍ POTŘEB CÍLOVÉ SKUPINY

Knihovny prostřednictvím zkušených knihovníků neustále sledují okolní prostředí s cílem lépe přizpůsobit nabídku služeb potřebám a požadavkům místní komunity. V mnoha knihovnách však zjištění knihovníků nejsou písemně zachycena nebo nějakým jiným způsobem systematizována. Ve Zprávě o zjišťování potřeb, kterou předložily všechny partnerské knihovny, jsou potřeby cílové skupiny systematicky sepsány a zdroje potřeb vyjmenovány. Tyto informace pak mohou být použity jako argumentace v různých kontextech v budoucnosti. Novinkou a inovací je zahrnutí pohledu zvenčí – názorů lidí, kteří pracují v oblasti interkulturality, ale nejsou knihovníky, a dále pak zohlednění názorů cílové skupiny. V této kapitole uvádíme návod, jak zlepšit interakci s cílovou skupinou. Tento návod v rámci zjišťování potřeb vypracovala jedna z partnerských organizací. Nabízíme také tipy a doporučení, jak oslovit cílovou skupinu migrantů.

Následující návod pro zjišťování potřeb migrantů ve vztahu ke knihovně vychází především z příkladů dobré praxe zahraničních knihoven, které se účastnily projektu „Knihovny pro všechny“. Prosíme, abyste jej považovali za doporučení a nástroj, který vaši knihovně pomůže zjistit potřeby migrantů (cílové skupiny) ve smyslu otevření se knihovny vůči interkulturní veřejnosti.

Krok 1: Poznejte své okolí

▪ Demografie a statistika

Je důležité seznámit se s populačním složením místní komunity. Získejte statistická data o etnickém původu, věku, pohlaví obyvatel a o jazykových a náboženských menšinách zde žijících. Zjistěte co nejvíce údajů o skupinách migrantů žijících ve vašem okolí (údaje o zemi jejich původu, věkové struktuře, pohlaví, jazyku apod.). Tyto informace získáte na úřadech, školách a dalších institucích anebo je zkuste dohledat na internetu. Nezapomeňte na migranty, kteří přicházejí do vašeho města a do spádové oblasti vaší knihovny. Jakým způsobem je zajišťována integrace uprchlíků ve vašem městě? Může knihovna získat dotaci na podporu integrace uprchlíků?

▪ Analýzy potřeb migrantů

Existují analýzy problémů, které se snažíte řešit i vy, vypracované různými organizacemi a odborníky (neziskovými organizacemi, sociology, antropology) za finanční podpory příslušného ministerstva. Tyto oficiální materiály by měly být přístupné veřejnosti (a obvykle jsou ke stažení z internetu).

▪ Imigrační politika

Je dobré znát místní kontext. Jaký je přístup místní samosprávy a jaký je postoj místních politiků k migrantům? Jsou jejich priority formulovány s ohledem na imigrační politiku? Podpoří vaši věc? Sestavte seznam argumentů, proč je důležité podporovat multikulturní knihovny. Mnoho užitečných argumentů je k nalezení v „Manifestu multikulturní knihovny“ (Multicultural Library Manifesto)¹ vydaném organizací IFLA (International Federation of Library Associations).

▪ Ekonomika

Socioekonomická charakteristika spádové oblasti vaší knihovny je dalším důležitým informačním zdrojem. Důležité mohou být tyto otázky: Nacházejí

¹ <http://www.ifla.org/files/library-services-to-multicultural-populations/publications/multicultural-communities-en.pdf>

se ve spádové oblasti vaší knihovny podniky zaměstnávající velký počet lidí? Využívají knihovny lidé, kteří sice v oblasti pracují, ale bydlí jinde? Jsou v dané oblasti malé a střední podniky provozované migranty (např. restaurace, obchody)? Jaké jsou strategické plány do budoucna v oblasti výstavby infrastruktury, veřejných zařízení a rozvoje bydlení?

■ **Instituce**

Působí ve vašem okolí instituce, školy, charitativní organizace, neziskové organizace, které se specializují na pomoc migrantům s různými problémy? Je zde regionální koordinátor pro menšiny nebo platforma zajišťující koordinaci práce s migranty? Existují organizace imigrantů? Existují centra nebo jiné organizace nebo programy pro skupiny lidí jiného etnického původu?

■ **Vzdělávání**

Dalším důležitým faktorem je organizace vzdělávání. V kategorii předškolního vzdělávání se můžete zaměřit na počet multilingválních mateřských škol a zařízení péče o děti, na počet dětí v předškolním věku, které jsou rodilými mluvčími různých jazyků apod. V kategorii základní vzdělávání se můžete soustředit na otázky týkající se organizace jazykové výuky ve spádové oblasti vaší knihovny (jsou zde centra pro výuku různých jazyků, jimiž mluví migranti?), dále na počet monolingválních tříd nebo škol (vyjma většinového jazyka), na počet učitelů mluvících více jazyky a kvalitu školních knihoven (množství dostupné cizojazyčné literatury v poměru k literatuře ve většinovém jazyce). Neměli byste zapomenout na vzdělávání dospělých (organizace výuky druhého jazyka pro imigranty, alfabetizační trénink ve městě/městské části, vzdělávání dospělých na základní a středoškolské úrovni v dané oblasti, výuková centra, lidové střední školy) a na péči o starší lidi (domácí péče/domovy důchodců, monolingvální (ne většinový jazyk) komunity/chráněné bydlení pro starší lidi). Můžete také vytvořit abecední seznam vzdělávacích center a kursů pro menšiny ve vašem okolí, zveřejnit jej na internetových stránkách vaší knihovny nebo jej vytisknout a nabídnout čtenářům v prostorách knihovny.

Krok 2: Budujte partnerství

Jedním ze způsobů, jak do aktivit zapojit odborníky z různých organizací, je vytvoření pracovních skupin pro jednotlivé problémové oblasti, projekty nebo politiky.

■ **Partnerství s organizacemi pracujícími s migranty**

Zjišťování potřeb migrantů si výrazně usnadníte, pokud se pokusíte vybudovat partnerství s organizacemi působícími v oblasti migrace. Tyto organizace mají v této oblasti dlouhodobou zkušenost a specializované znalosti. Při zjišťování potřeb migrantů můžete požádat o radu nebo pomoc odborníky.

■ **Partnerství s interkulturními nebo komunitními centry, účast na jejich aktivitách**

V případě, že ve spádové oblasti vaší knihovny působí komunitní nebo interkulturní centra, zkuste je kontaktovat nebo účastnit se některé z aktivit, které pořádají. Protože pracují přímo s komunitami migrantů, mohou vám dát odpověď na některé z vašich otázek týkajících se potřeb migrantů nebo vám jinak poradit.

- **Kontaktování představitelů cílové skupiny**

Existují zástupci cílové skupiny (migrantů), které můžete přímo kontaktovat (známí umělci, spisovatelé apod.)? Vysvětlíte jim, proč byste je rádi zapojili do vašich aktivit. V budoucnosti mohou potenciálně využívat vaši knihovnu. Tento typ kontaktu s potenciálními čtenáři je klíčový pro přizpůsobení služeb konkrétním potřebám cílové skupiny.

- **Kontaktování vzdělávacích institucí zaměřujících se na menšiny**

Pokuste se zjistit, zda jsou ve vašem okolí školy s velkým počtem žáků-migrantů, včetně organizací, které se specializují na vzdělávání dospělých (včetně důchodců) nebo pracují s migranty. Zjistěte, jaké jazykové znalosti mají učitelé působící v těchto organizacích. Jste s nimi schopni navázat kontakt, založit spolupráci a využít jejich zkušeností z práce s migranty?

- **Asociace a sdružení**

V každé zemi probíhá množství aktivit organizovaných na bázi klubů a sdružení. Jste schopni vyhledat a kontaktovat ředitele sdružení, kteří by vám mohli poskytnout informace o organizacích působících ve vaší spádové oblasti? Existují ve vašem okolí spolky migrantů? Migrantí mohou být také členy spolků pro ženy, sdružení rodičů a učitelů apod. Dalšími důležitými organizacemi jsou v tomto smyslu organizace typu Červený kříž, Zachraňte děti (Save the Children) atd.

- **Drobné podnikání**

Existují ve vašem okolí malé a střední podniky provozované migranty? Pokud ano, pokuste se s nimi navázat kontakt. Spolupracujete s dobrovolníky, kteří mají nějaký vztah k migraci či komunitě migrantů, kteří by vám mohli pomoci s komunikací s cílovou skupinou?

Krok 3: Využívejte různé nástroje, které vám pomohou získat více informací o potřebách cílové skupiny

- **Focus groups s migranty**

Můžete využít zjednodušené formy skupinové diskuse – tzv. focus group, jejímž cílem je poukázat na potřeby a priority migrantů. Na začátku sezení moderátor diskuse na tabuli čitelně pro všechny napíše otázku: „Co činí knihovnu dobrou pro vás, vaši rodinu a přátele?“ Moderátor zapíše všechny návrhy na tabuli a očisluje je. Někdo může návrhy zapisovat přímo do počítače a následně, když už nové návrhy nepřichází, může být seznam stávajících návrhů vytištěn a rozdán účastníkům. Každý z účastníků vybere třetinu z předložených návrhů, které považuje za nejdůležitější. Podle toho, kolikrát se jednotlivé návrhy objeví mezi vybranými návrhy, vznikne seznam priorit. Návrhy, které vzniknou pomocí focus group, vám poskytnou informace nejen o tom, jak účastníci hodnotí knihovní služby, ale také odhalí, jak dobře znají nabídku knihovny. Znalosti účastníků o nabídce knihovny přirozeně ovlivní jejich výběr.

- **Průzkum mezi zaměstnanci knihoven s vyšší návštěvností migrantů**

Zaměstnanci, kteří se s cílovou skupinou setkávají v rámci výkonu práce, vědí, o jaké služby má cílová skupina zájem. Mohou vám tedy poskytnout užitečné informace.

- **Internetová stránka zaměřená na zjišťování potřeb migrantů**

Na internetových stránkách knihovny mohou být umístěny elektronické ankety nebo dotazníky, které pomáhají průběžně sbírat informace a podněty od cílové skupiny.

- **Informační letáky pro migranty distribuované ve školách, institucích a organizacích**

Tento přístup může být přínosný v případě, že máte problém navázat kontakt s cílovou skupinou. Nezapomeňte vybrat a pověřit odpovědnou osobu, která bude mít na starosti přijímání podnětů a shromažďování údajů ze strany migrantů.

Krok 4: Oslovení cílové skupiny

Krok 1: Vymezení cílových skupin – migrantům/skupinám menšin, kterým jsou určeny vaše služby.

Krok 2: Určení jejich potřeb, přičemž je nutno brát v potaz, že potřeby jednotlivých skupin migrantů se mohou lišit (příkladem je slovenská národnostní menšina v České republice).

Krok 3: Sestavení seznamu organizací, sdružení, center a vzdělávacích institutů navštěvovaných migranty ve vašem městě nebo organizací, které se na migranty přímo zaměřují.

Vše ostatní spadá do kroku 4: Oslovení vybrané cílové skupiny.

Nejdůležitější při tvorbě propagačních materiálů je poskytnout informace v různých jazycích.

Kontakt s cílovou skupinou můžete navázat různými způsoby:

- Osobní návštěva organizací/místních sdružení
- Telefonický nebo emailový kontakt
- Využití letáků
 - distribuovaných ve vzdělávacích institucích – od zařízení předškolního vzdělávání po centra vzdělávání dospělých (se zvláštním důrazem na bilingvální školy) – a v městských částech s vyšší koncentrací migrantů
 - distribuovaných do sdružení a organizací imigrantů, organizací na ochranu lidských práv atd.
 - distribuovaných do obchodů/restaurací provozovaných migranty

Informační letáky by měly obsahovat nabídku služeb poskytovaných knihovnou, kontaktní údaje, adresu a provozní dobu. Letáky by měly být umístěny na viditelných místech na nástěnkách, dveřích apod.

- Internetové stránky
 - propagace na vlastních internetových stránkách knihovny
 - propagace na internetových stránkách partnerských organizací, organizací migrantů atd.
 - propagace v internetových kalendářích

Informace o nových službách knihovny by měly být umístěny na internetové stránce na viditelném místě, ideálně na hlavní stránce, a měly by upoutat pozornost uživatele stránky na první pohled.

- Reklamní materiály

V závislosti na finančních možnostech/sponzorech knihovna vytváří krátké reklamní články, které zveřejňuje nebo volně umísťuje v prostorách knihovny, v partnerských organizacích, na seminářích atd.

- Plakáty

Plakáty s profesionálním grafickým designem dokážou oslovit největší počet potenciálních zájemců. Mohou být umístěny:

- v knihovně
- v partnerských organizacích, organizacích migrantů, ve vzdělávacích institucích atd.
- v obchodech a restauracích provozovaných migranty
- na veřejných místech

Plakáty nebo letáky by měly obsahovat informace o nabízených službách a kontaktní údaje. Grafická realizace by měla být jednoduchá, informační obsah stručný a výstižný.

- Zkontaktujte známé osobnosti – příslušníky jednotlivých národnostních menšin (spisovatele, umělce atd.)
- Článek/oznámení/interview v periodickém tisku publikovaném organizací migrantů
- Mediální podpora (interview v televizi, rozhlasu, novinách nebo jiném periodiku)
- Cyklus seminářů – na téma multikulturality pro zájemce z řad organizací a širší veřejnosti

KONTROLNÍ SEZNAM PRO ZJIŠŤOVÁNÍ POTŘEB CÍLOVÉ SKUPINY

Analýza prostředí

Vytvořeno Heli Henriksson Vasare, zakladatelkou knihovnických služeb pro migranty ve Švédsku a pozdější manažerkou nákupu v Městské knihovně v Göteborgu.

Tento kontrolní seznam obsahující konkrétní otázky je návodem, jak postupovat krok za krokem a zároveň se dozvědět více o cílových skupinách ve spádové oblasti vaší knihovny.

1. Demografická statistická data/Struktura obyvatelstva

- Počet obyvatel ve spádové oblasti
- Věková struktura
- Počet obyvatel/rezidentů–migrantů (rezidenti, kteří nejsou původem Švédové, Češi, Němci atd.) rozdělených dle země původu, přibližná struktura na základě věku, pohlaví a jazyka (zaměřte se na menšiny nejen jazykové, ale i náboženské)

2. Vzdělávání

A. Povinné školní vzdělávání

- Jak je organizována výuka rodného jazyka?
- Existují monolingvální třídy nebo školy (vyjma většinového jazyka)?
- Které jazyky a pro jaké věkové skupiny/úrovně znalostí jazyka?
- Jaký je počet učitelů jazyků v systému povinného školního vzdělávání a na jaké jazyky se specializují?
- Je ve školních knihovnách kromě literatury ve většinovém jazyce dostupná i cizojazyčná literatura?

B. Předškolní vzdělávání

- Existují monolingvální (vyjma většinového jazyka) mateřské školy nebo jazykově smíšené mateřské školy?
- Kolik dětí v předškolním věku nemluví většinovým jazykem?
- Kolik učitelů působí v mateřských školách/zařízeních předškolního vzdělávání a jaké jazyky ovládají?

C. Vzdělávání dospělých

- Jakým způsobem je organizováno vzdělávání v druhém jazyce pro dospělé migranty (na základní a pokročilé úrovni znalosti jazyka)?
- Alfabetizační trénink ve městech a městských částech

- Vzdělávání dospělých na sekundární úrovni
- Výuková centra ve spádové oblasti
- Lidové střední školy

3. Péče o starší lidi

- Existuje domácí péče/domovy pro starší lidi ve spádové oblasti vaší knihovny?
- Jsou zde monolingvální (kromě většinového jazyka) komunity/chráněná bydlení pro starší lidi/specializovaná oddělení apod.?

4. Přijímání uprchlíků ve městě

- Jakým způsobem je ve městě organizováno přijímání uprchlíků?
- Dostává knihovna státní dotace na podporu integrace uprchlíků ve městě?

5. Aktivity organizací

- Jsou ve vašem okolí sdružení, od kterých byste mohli získat informace o organizacích migrantů?
- Jaké je zaměření těchto organizací?
- Existují zde zavedené organizace migrantů, žen, sdružení rodičů a učitelů, místní pobočka organizace Červeného kříže, organizace Zachraňte děti (Save the Children)?

6. Ekonomika

- Nacházejí se ve spádové oblasti vaší knihovny velké podniky, které zaměstnávají velký počet migrantů?
- Využívají knihovny lidé, kteří sice v oblasti pracují, ale bydlí jinde?
- Nacházejí se ve vašem okolí malé a střední podniky provozované migranty (např. restaurace, obchody)?

7. Plány do budoucna týkající se výstavby infrastruktury a bydlení v dané lokalitě

PORADNÍ SKUPINA PRO MULTIKULTURALITU

Všem partnerům projektu bylo doporučeno, aby vytvořili interkulturní poradní skupiny (Advisory Board for Multiculturalism (ABM)). Tento krok je dovedl k volbě nového inovativního přístupu k tvorbě knihovnických služeb pro migranty. Projekt tak umožnil – a nadále umožňuje – systematické a soustavné zapojení cílové skupiny do práce knihovny. Složení poradních skupin a způsob jejich fungování byly v každé zemi odlišné. Tato kapitola nabízí souhrn zkušeností našich partnerů s poradními skupinami. Jejím cílem je podpořit vznik poradních skupin pro multikulturalitu i v dalších knihovnách.

Základní myšlenkou projektu je podpora knihovny při rozšiřování služeb pro migranty a umožnění migrantům podílet se na tvorbě knihovnických služeb. Zatímco Městská knihovna ve Frankfurtu nad Mohanem dlouhodobě tyto cíle sleduje, ostatní partneři projektu v minulém roce vybudovali nová partnerství s místními knihovnami, které jsou také motivovány dosáhnout tohoto cíle.

Jaké typy služeb a jaké komunikační nástroje by tedy měly být zvoleny, aby bylo dosaženo cílů projektu? Nezávisle na místě by zvolená strategie měla odrážet specifika místní populace migrantů. Jako vhodný krok směřující k efektivnímu plánování se uvádí vytvoření poradní skupiny pro multikulturalitu. Tato skupina podporuje místní partnerskou knihovnu a místní organizace při formulaci specifické strategie v dané lokalitě. Poradní skupinu by v ideálním případě měli tvořit zástupci místní komunity migrantů, organizací zabývajících se integrací migrantů a/nebo odborníci v této oblasti a knihovníci. Protože každý z lokálních projektů je přizpůsoben místním podmínkám, není jednoduché formulovat obecně použitelná doporučení týkající se složení a fungování poradní skupiny pro multikulturalitu. Přesto se v následující kapitole pokusíme určit společné znaky a ze strategií použitých jednotlivými místními partnerskými knihovnami vyvodit několik závěrů.

Kdo všechno by měl být zastoupen v poradní skupině?

Poradní skupina by měla být tvořena zástupci organizací migrantů nebo dalšími relevantními účastníky se znalostí prostředí migrantů a zvláštních potřeb cílové skupiny. Těmto by mělo být umožněno předkládat návrhy knihovníkům. Aby nedošlo k situaci, kdy poradní skupina investuje mnoho peněz a času do plánů, které se ukáží jako nekompatibilní s celkovou koncepcí rozvoje knihovny, jsou v poradní skupině přítomni také knihovníci a manažer dané knihovny, kteří jsou neoddělitelnou součástí procesu. Především v případě velkých knihoven, kde vztahy mezi zaměstnanci nejsou tak přehledné, je přínosná existence mechanismu, který zajišťuje pravidelné informování managementu knihovny o průběhu projektu. Dokáží-li se zaměstnanci knihovny (včetně managementu) s projektem ztotožnit, bude dosaženo lepších výsledků.

Co se týče výběru dalších členů poradní skupiny, složení by mělo odrážet místní podmínky a také celkovou strategii místního projektu. Protože projekt spojuje partnery z různých prostředí vzájemně výrazně odlišných (např. z hlediska podmínek ve městech a na venkově, velikosti a struktury populace migrantů a také z personálního hlediska), je složité vyvodit obecně použitelné závěry. Projektovému vedoucímu a jakékoli organizaci, která by měla zájem dozvědět se více a poučit se z našich zkušeností, doporučujeme zvážit následující:

- Existují ve vašem okolí další iniciativy, které by bylo možno zahrnout do projektu nebo které by se projektu mohly účastnit?
- Do jaké míry jsou vybraní členové poradní skupiny považováni za legitimní představitele komunit, které zastupují?
- Měl by se váš projekt zaměřit na místní migranty obecně nebo spíše na určitou vymezenou skupinu migrantů (vymezuující kritérium: okolí knihovny, věk, etnický původ, status, jazykové znalosti, učitelé atd.)

Vzhledem k obrovským rozdílům mezi národními a lokálními kontexty nikoho nepřekvapí, že každá z partnerských knihoven si s touto výzvou poradila jiným způsobem.

- V případě Městské knihovny ve Frankfurtu nad Mohanem, která se rozhodla realizovat projekt na svých dvou pobočkách a která již má mnohaleté zkušenosti se spoluprací s komunitními iniciativami ("Konktaktarbeit"), byla rozhodujícím kritériem úroveň zapojení migrantů do místních komunitních sítí. Většina členů poradní skupiny s frankfurtskou knihovnou již v minulosti spolupracovala. Někteří členové poradní skupiny se angažovali – a nadále angažují – v práci s mládeží, zatímco jiní se specializují na práci s celými rodinami. Ačkoli etnický původ nebyl jedním z kritérií pro výběr členů poradní skupiny, někteří členové jsou tureckého nebo marockého původu.
- Poradní skupinu v rakouském projektu tvořily dvě hlavní skupiny: lidé znali prostředí migrantů (s odpovídajícími zkušenostmi a schopnostmi relevantním způsobem přispět k práci knihovníků a se znalostmi zvláštních potřeb migrantů jako cílové skupiny) a zároveň lidé odpovědní za integrační politiky a vzdělávání na místní úrovni státní správy.
- Projekt realizovaný v Praze se neorientoval na vymezenou skupinu migrantů v určité městské části do takové míry jako ostatní partnerské projekty. Souvisí to s odlišnou strukturou města, kdy jednotlivé skupiny migrantů nejsou výlučně koncentrovány v určitých konkrétních částech města. Projekt byl zaměřen na celkový rozvoj knihovni sítě. Poradní skupinu tvořili zástupci organizací zabývajících se integrací cizinců, odborníci v oblasti vzdělávání a výuky jazyků a knihovníci. Tři členové poradní skupiny jsou cizího původu.
- V rámci projektu realizovaného v městské části Biskopsgården ve Švédsku knihovnici do poradní skupiny přizvali místní obyvatele – dlouhodobé čtenáře knihovny, kteří aktivně využívají její služby. Tito obyvatelé jsou představiteli největších jazykových skupin (včetně švédštiny) v dané městské části. Složení poradní skupiny tedy bylo smíšené, mezinárodní, a to jak v rámci skupiny místních obyvatel, tak v rámci skupiny knihovníků. Manažer knihovny například přišel do Švédska jako uprchlík začátkem 90. let 20. století.

Míra autonomie poradní skupiny při rozhodování

Úkolem poradní skupiny je radit iniciátorům projektu a jejich místním partnerům při vytváření projektové strategie vhodné pro místní prostředí. Jednou z důležitých otázek, které by měly být zodpovězeny v průběhu přípravy poradní skupiny, je, do jaké míry může poradní skupina rozhodovat o obsahu projektu. Každý z partnerů projektu se musí individuálně rozhodnout, zda je skupina poradním nebo výkonným orgánem. Jasně však je, že odpovědný partner projektu nemůže převést kontrolu a řízení projektu plně na poradní skupinu. Je důležité zdůraznit, že ve vztahu poradní skupiny a partnerských organizací nepůjde nutně o zásadní diskuse či spory v teoretické rovině týkající se kvality návrhů poradní skupiny. Důležitá je zde spíše praktická rovina – zdůvodnění, proč se partner rozhodl nedodržet doporučení své poradní skupiny či připomínky k praktickým záležitostem, jakými jsou například zajištění spolufinancování.

Abyste se vyhnuli frustraci a konfliktům ohledně kompetencí a rozhodování, je především důležité, aby zástupci místních partnerských organizací a knihovny byli neustále zapojeni do práce poradní skupiny. Navíc doporučujeme, aby byla hned na začátku stanovena pravidla pro rozhodování a další procesy týkající se fungování poradní skupiny.

Pravidla by měla stanovít:

- Kdo bude předsedat poradní skupině?
- Co se od poradní skupiny očekává (konkrétní návrhy nebo pouze připomínky k návrhům)?
- Jakým způsobem bude poradní skupina rozhodovat (jednohlasně, většinovým hlasováním v případě odlišných názorů)?
- Jak (pokud vůbec) budou členové poradní skupiny odměňováni?
- Jakým způsobem bude práce poradní skupiny dokumentována a jakým způsobem budou prezentovány výstupy její práce?

Členové poradní skupiny by navíc měli být podrobně informováni o dostupných finančních a jiných zdrojích (např. prostory, počítače). Mělo by být jasné stanoveno, kdo bude rozhodovat o využívání těchto zdrojů.

Navrhované úkoly a funkce poradní skupiny:

- Přemostění mezi knihovnou a novou cílovou skupinou
Poradní skupina propojuje migranty s místní knihovnou, v důsledku čehož se otevírají možnosti pro vytváření sítí a výměnu informací. Vzniká tak prostor pro sdílení názorů mezi všemi zúčastněnými stranami. Je nezbytné pravidelně se setkávat a informovat všechny zúčastněné strany o plánech, událostech a aktivitách.
- Poradenské služby
Jak vyplývá z názvu „Poradní skupina pro multikulturalitu“, hlavní funkcí tohoto orgánu je poskytování poradenských služeb. Z tohoto důvodu by měl být kladen zvláštní důraz na výběr členů poradní skupiny, kteří by měli být odborníky v otázkách týkajících se nebo souvisejících s multikulturalitou, měli by aktivně působit v této oblasti a mít s ní praktické zkušenosti.
- Jazykové znalosti a znalost kulturního prostředí
Členové s dobrou znalostí jazyků migrantů, kteří by mohli pomoci s překlady, tlumočením atd., by pro poradní skupinu mohli být přínosem. Svými návrhy na rozšíření knihovních fondů v jejich mateřském jazyce by mohli přispět k rozvoji knihovních sbírek.
- Propagace knihovních aktivit v cílové skupině

ZKUŠENOSTI Z MÍSTNÍCH PILOTNÍCH PROJEKTŮ ESME

V průběhu projektu plnili všichni účastníci projektu obdobné úkoly – napsat zprávu o zjišťování potřeb cílové skupiny, založit poradní skupinu, navrhnout a vytvořit interkulturní knihovni služby. V každé zemi se však začínalo z jiného bodu – lišily se obecné společenské podmínky, politické situace i kultury. Další rozdíl vyplynul ze skutečnosti, že některé partnerské organizace působily na venkově a některé ve městech. Ve většině místních projektů byly partnery neziskové organizace, které přinesly do knihoven nový pohled na problematiku multikulturality, pouze v jednom byla partnerskou organizací knihovna. V následujícím textu najdete popis konkrétních zkušeností z místních pilotních projektů.

ZKUŠENOSTI S PILOTNÍM PROJEKTEM ESME: RAKOUSKO

Výchozí situace projektu ve Vorarlberg

Vorarlberg je nejzápadněji umístěný spolkový stát Rakouska. Na jedné straně se vyznačuje venkovskou strukturou, na straně druhé vysokou mírou industrializace. Největším městem spolkové země je Dornbirn se 42 000 obyvateli. Druhé největší město Feldkirch má méně než 30 000 obyvatel. V žebříčku spolkových zemí Rakouska je Vorarlberg v počtu migrantů na druhém místě za Vídní. Cizinci tvoří 13 % obyvatelstva této spolkové země, z nichž 21 % jsou původem imigranti. Pro přibližně 25 % dětí navštěvujících základní školu není němčina jejich mateřským jazykem. Největší skupina imigrantů pochází z Turecka, následuje skupina z bývalé Jugoslávie. V posledních letech došlo také k přílivu Němců. Nepříliš početnou skupinou, kterou je však třeba zapojit do integračních programů, jsou lidé ze států bývalého SSSR. Občané-imigranti nejsou koncentrováni v několika městech, ale žijí spíše rovnoměrně rozmístěni ve vorarlberských komunitách. Problematika integrace tedy není omezena na několik měst, ale týká se velkého počtu malých a středně velkých měst a obcí. Téměř každé město nebo vesnice ve Vorarlberg má vlastní veřejnou knihovnu. Migranti se proto stali novou cílovou skupinou pro kulturně-vzdělávací aktivity knihoven jak v malých, tak ve středně velkých a velkých městech.

Knihovny spolu s dalšími institucemi hledaly způsoby, jak by mohli migranti z těchto programů získat co nejvíce. Jednou z důležitých charakteristik knihoven ve Vorarlberg je skutečnost, že podstatnou část práce v knihovně vykonávají dobrovolníci. Průzkum organizace „okay.zusammen leben“ z roku 2006 ukázal, že pouze několik knihoven má ve svých sbírkách knihy v rodném jazyce migrantů, nejčastěji se vyskytovaly dětské knížky v tureckém jazyce. Výsledky průzkumu dále ukázaly, že v té době bohužel neprobíhalo žádné organizované úsilí knihoven povzbudit migranty, aby knihovních služeb využívali. Do dnešního dne knihovny neprozkoumaly problém systematicky. Dokonce ani centra knihovních služeb na národní úrovni se problémem interkulturního knihovnictví nezabývala. V roce 2010 se však na toto téma konalo výroční sympóziu vorarlberských veřejných knihoven. Zde byl širší veřejnosti poprvé představen projekt „Knihovny pro všechny“.

Cíle projektu

Snahou projektu „Knihovny pro všechny“ je upozornit místní knihovny ve Vorarlberg, aby využily svého potenciálu a podporovaly sociální integraci migrantů a vytvářely, prosazovaly a pečovaly o novou kulturní rozmanitost vorarlberské komunity. Cílem pilotních projektů je získat a shromáždit zkušenosti se zaváděním podobných aktivit v regionu. V tomto smyslu se knihovny zaměřují nejenom na prostředí migrantů, ale také na příslušníky většinové společnosti. Knihovny by měly uspokojovat zvláštní potřeby migrantů v oblasti vzdělávání a výuky a zároveň umožňovat většinové populaci zažít rozmanitost a stát se součástí jazykové, etnické a nábožensky různorodé komunity.

Realizace projektu

Realizace ve dvou fázích

Projekt byl rozdělen do dvou fází. V první fázi jsme spolupracovali se dvěma knihovnami, které jsme v rámci projektu požádali, aby shromáždily zkušenosti z vytváření interkulturních knihovnických služeb a knihovnických fondů. Těmito knihovnami byly veřejné knihovny ve městech Götzis a Lustenau. Ve městě Götzis žije asi 11 000 obyvatel a město Lustenau má přibližně 21 000 obyvatel. V obou knihovnách je provoz zajišťován vlastními zaměstnanci. Knihovna v Lustenau je otevřena 24 hodin týdně a knihovna v Götzis 20 hodin týdně. O dvě pracovní pozice na plný úvazek v knihovně v Lustenau se dělí tři zaměstnanci. Na jedné pracovní pozici v knihovně v Götzis se střídají dva zaměstnanci. Obě knihovny před začátkem projektu převzalo město a zaměstnalo nové knihovnické. Projekt „Knihovny pro všechny“ se uskutečnil v rámci reorganizace obou knihoven. Kulturní rozmanitost jako nové téma v místním knihovnictví a komunikace s migranty jako s novou cílovou skupinou se staly neoddělitelnými součástmi celkové koncepční proměny obou knihoven. Tyto knihovny ve své prezentaci na již zmiňovaném fóru vorarlberských knihoven v červnu 2010 zdůraznily, že reorganizace postavila interkulturní orientaci knihovny na pevné základy, které jim umožní pokračovat v nastaveném směru i po skončení projektu.

Ve druhé fázi projektu, která začala v říjnu 2009 a intenzivněji probíhala od března 2010, jsme informovali knihovnickou obec o interkulturních činnostech knihoven, o jejich zkušenostech s pilotním projektem a interkulturních knihovnických službách. Prvním krokem byla organizace semináře pro pracovníky knihovny odpovědné za knihovnický systém na úrovni spolkové země Vorarlberg (15. října 2009), druhým krokem prezentace projektu širšímu okruhu knihovníků na výročním sympóziu vorarlberských místních knihoven (20. března 2010). Třetím krokem byla organizace intenzivního semináře na téma zkušenosti s projektem obou knihoven zapojených do pilotního projektu (12. června 2010). Semináře se účastnili knihovníci z místních knihoven a pracovníci odpovědní za knihovnictví na úrovni spolkové země Vorarlberg.

Na jaře 2010 poté, co zpráv o projektu neustále přibývalo, oslovily vorarlberské knihovny organizaci „okay.zusammen leben“ se záměrem dále rozšiřovat interkulturní dimenzi své činnosti. Organizace poskytla knihovnám své poradenské služby, vytvořila seznam literatury a informační materiály v jazycích migrantů žijících ve Vorarlberg nebo poskytovala překladatelské služby. Tato spolupráce s knihovnami bude pokračovat i po skončení projektu.

Profil projektu

Vytvoření poradní skupiny pro multikulturalitu

Poradní skupina podporovala obě knihovny a předkládala návrhy k tvorbě a realizaci interkulturních knihovnických služeb. Poradní skupinu tvořili členové komunit migrantů a migranti, kteří aktivně působí v oblasti integrace cizinců (např. učitelé-rodilí mluvčí, tlumočníci a konzultanti poskytující poradenské služby). Tito lidé rozumí migrantům, znají jejich život a kulturní potřeby z osobní zkušenosti a díky blízkému vztahu k těmto komunitám se stali prostředníky mezi migranty a dvěma pilotními knihovnami. Spolupracovali při organizaci knihovnických aktivit, radili při rozšiřování knihovnických fondů v jazycích migrantů, působili jako předkladatelé a tlumočníci a poskytovali integrační služby v knihovnách zapojených do projektu (příkladem jsou vzdělávací semináře pro rodiče nebo odpolední poradna). Velkým přínosem pro projekt byly zkušenosti dalších členů poradenské skupiny, dlouholetých pracovníků městské správy odpovědných za integraci, kteří dobře znají potřeby migrantů. Tito lidé pomohli knihovnám zapojit se do místní integrační sítě (zařízení předškolní výuky, školy, instituce vzdělávání dospělých atd.) a navázat v jejím rámci kontakty s institucemi. Díky nim začaly knihovny být těmito institucemi vnímány jako element s integračním potenciálem. Organizace „okay.zusammen leben“ měla své zástupce i v poradní skupině. Projekt zaměřený na imigraci a integraci byl začleněn do celonárodních integračních projektů a programů. Důležitou roli v počátcích pilotního projektu ESME sehrálo např. vzdělávání rodičů, osvojování si jazyka v raném dětství či podpora multilingvismu. Tyto aktivity využívaly výstupy a služby vytvořené v rámci národního projektu „mehr Sprache. Früher Spracherwerb und Mehrsprachigkeit – eine Herausforderung für Familien und Institutionen früher Bildung“ (Více jazyka: osvojování jazyka v raném věku a rozvoj multilingvismu – výzva pro rodiny a vzdělávání v raném dětství). Podobné synergie zvyšovaly motivaci k rozšiřování spektra aktivit knihoven.

Průzkum potřeb cílové skupiny

Při navrhování a plánování služeb byla věnována velká pozornost zjišťování a zkoumání kulturních a sociálních potřeb migrantů a většinové společnosti v rámci integračního procesu. Cílové skupiny byly podrobeny systematické analýze. Potřeby migrantů byly diferencovány podle jednotlivých rolí – rodiče, ženy, dospělí s různými vzdělávacími a kulturními požadavky, děti, mládež a starší osoby. Byly zkoumány také potřeby většinové společnosti, zde byl však použit jiný přístup. Sledovanými parametry byly: zájem o kultury jiných členů komunity, osobní a profesionální zájem o proces integrace (např. učitelé odpovědní za multilingvní vzdělávání dětí, komunitní pracovníci s mládeží odpovědní za socializaci mladých migrantů atd.). O potřebách obou cílových skupin se diskutovalo na společných schůzkách knihoven a poradní skupiny. Pracovníci knihovny provedli průzkum také přímo v institucích, které dlouhodobě pracují s migranty a snažili se dozvědět více o zkušenostech a názorech jejich zaměstnanců. Tyto cílené návštěvy institucí vedly ke spolupráci v průběhu implementační fáze projektu. Jsme přesvědčeni, že tento přístup a monitoring cílové skupiny měly rozhodující vliv na okamžité a pozitivní využití nových interkulturních knihovnických služeb.

Učení se od druhých

Pro nové knihovnické služby bylo přínosem také využití příkladů dobré praxe jiných knihoven shromážděných v dokumentu Gute Praxis (Dobrá praxe) a v samostatné studii vypracované organizací „okay.zusammen leben“, která se zaměřila na německy mluvící země. Oba zmíněné dokumenty jsou k dispozici na adrese http://www.okayline.at/php/ausgabe/index.php?urlid=3&ebene2_aktiv=1863&ebene3_aktiv=1895&menue_themensort=

Specifické služby knihoven zapojených do pilotního projektu

Rozšíření knihovních sbírek

Obě knihovny musely nejdříve rozšířit své knihovní fondy zakoupením specifických knih a médií pro novou cílovou skupinu. Knihovny se primárně zaměřily na knihy a média pro děti, mládež a dospělé v jazycích větších skupin migrantů v dané komunitě. Seznam knihovních přírůstků vytvořila poradní skupina a koordinaci zajistila organizace „okay.zusammen leben“. Poradní skupina a organizace „okay.zusammen leben“ zároveň knihovnám pomáhaly při objednávaní literatury v zemích původu migrantů nebo při navazování kontaktů mezi knihovnami a knihkupci. Knihovníci také zkontrolovali knihovní seznamy emailových adres a newslettery a zjistili, že příjemcům jsou již pravidelně zasílány informace o široké nabídce cizojazyčné literatury, především o literatuře v jazycích migrantů. Nové knihovní fondy zahrnovaly také odbornou literaturu určenou komunitním pracovníkům specializujícím se na integraci, především v oblasti vzdělávání. Tato potřeba byla zjištěna v průběhu terénního průzkumu přímo v organizacích.

Informování ve více jazycích

Obě knihovny investovaly do vícejazyčných informačních materiálů o knihovních fondech, nabízených službách a úvodních aktivitách s tlumočením pro specifické skupiny (rodice dětí navštěvující mateřské školy, školáci cizího původu, sdružení migrantů, ženské spolky atd.). Tyto cílové skupiny byly kontaktovány prostřednictvím institucí, sdružení a sítí, s nimiž knihovny spolupracovaly. Knihovny často umožnily těmto institucím a sítím používat prostory a vybavení knihovny pro účely jejich vlastních aktivit a využily přítomnosti nových návštěvníků k představení knihovny a nabídce služeb. Členové poradní skupiny knihovně nabídli překladatelské a tlumočnické služby a zprostředkovali kontakt s migranty, kteří aktivně působí v institucích a sdruženích pracujících v oblasti migrace.

Gramotnost rodin

Důležitým tématickým okruhem bylo vzdělávání rodičů-migrantů s přesahem do rodin. Především, ne však výlučně, se jednalo o problematiku osvojování si jazyka v raném dětství. Ve spolupráci s organizací „okay.zusammen leben“ knihovny zorganizovaly zajímavé semináře a večerní přednášky. Pravidelně se konaly večerní aktivity pro rodiče dětí v předškolním a školním věku s možností prohlídky knihovny. Ve speciálně označených koutcích čekaly na děti obrázkové knížky v jazycích migrantů nebo dvoujazyčné a vícejazyčné obrázkové knížky a hry na podporu osvojování si jazyka v raném věku. Knihovny také na toto téma distribuovaly rozsáhlý vícejazyčný informační materiál pro rodiče, který byl speciálně vytvořen organizací „okay.zusammen leben“. Tyto aktivity knihovny proměnily v komunitní vzdělávací centra pro rodiče-migranty, která poskytovala informace a podporovala rozvoj multilingvismu dětí.

Kulturní akce jako prostor pro setkávání

Pod mottem Meine Sprache – Deine Sprache – Unsere Sprache(n) (Můj jazyk – Tvůj jazyk – Náš(e) jazyk(y)) proběhlo v rámci projektu v obou knihovnách, především však v knihovně v Lustenau, několik jazykově a kulturně zaměřených akcí věnovaných specificky jazykům migrantů žijících ve spolkové zemi Vorarlberg. Jednalo se zejména o čtení, večerní přednášky a aktivity orientované na poezii a hudbu. Tyto akce byly organizovány ve spolupráci se sdruženími a iniciativami migrantů. Knihovny se tak staly střediskem kulturní rozmanitosti místní komunity.

Osvojování si jazyka hostitelské země

Výuka německého jazyka nebyla jednou z prioritních oblastí projektu, přesto se v nabídce služeb knihoven objevila. Knihovna v Götzis ve spolupráci s místním centrem vzdělávání dospělých připravila aktivitu s názvem Němčina k snídani (Deutsch zum Frühstück). Jednalo se o konverzační kurz pro ženy, které měly zájem zlepšit si úroveň svých znalostí německého jazyka. Tyto ženy byly zároveň zapsány do kurzu německého jazyka ve zmíněném centru vzdělávání dospělých. Jednou měsíčně se scházely v knihovně, četly noviny, konverzovaly a snídaly. Mnohé z těchto žen se časem staly registrovanými čtenářkami knihovny.

Faktory úspěchu

Důležitou roli při prezentaci knihovny cílové skupině jako vzdělávací a kulturní instituce sehrála především spolupráce s migranty, jejich sdruženími a dalšími institucemi nabízejícími služby pro migranty. Migranti nemají zábrany jít do knihovny na akce pořádané vzdělávacími institucemi (večerní akce pro rodiče-migranty nebo odpolední poradenská setkání pro ženy-migrantky) a pro knihovny je pak snadné informovat je o nabízených službách. V mnoha případech tímto způsobem knihovny získaly nové čtenáře. Spolupráce se sdruženími migrantů při organizaci kulturních aktivit pomohla knihovnám objevit zajímavé autory, umělce a možnosti. Akce tohoto druhu přilákaly do knihovny členy sdružení migrantů a migrantské komunity. Spolupráce knihoven s dalšími místními institucemi zabývajícími se integrací byla taktéž důležitá. Na jednu stranu zapojení do existujících místních sítí specializujících se na práci s a pro migranty knihovnám umožnilo využít jejich potenciál pro sociální integraci migrantů. Na druhou stranu se knihovnám takto podařilo získat mnohé členy nové cílové skupiny, na které se dříve zaměřovali individuálně.

Dalším faktorem úspěchu pilotního projektu byl čas a energie věnované důkladnému průzkumu potřeb migrantů, který zahrnoval rozhovory přímo v mateřských školách, školách nebo se členy komunit, dále pak spolupráci se zástupci cílové skupiny a analýzu problematiky integrace.

Třetím faktorem úspěchu byl synergický efekt, který vznikl jako důsledek začlenění knihoven do dalších integračních programů, např. do vzdělávacího a jazykového programu „mehr Sprache. Frühe Sprachförderung und Mehrsprachigkeit – eine Herausforderung für Familien und Institutionen früher Bildung“ (Více jazyka: osvojování jazyka v raném věku a rozvoj multilingvismu – výzva pro rodiny a vzdělávání v raném dětství). Tato spolupráce knihovnám umožnila informovat rodiče-migranty o zajímavých službách, které již jsou v nabídce a které by pro migranty mohly mít okamžitý přínos. Jde o tyto služby: seminář pro rodiče na téma podpora jazykové výuky v raném věku v multikulturním prostředí, vícejazyčné brožury pro rodiče o osvojování jazyka v raném dětství a důležitosti čtení nahlas a hraní si s dětmi s cílem rozvíjet jejich jazykové schopnosti apod.

DLouhodobý přínos projektu

Udržitelnost projektu „Knihovny pro všechny“ po jeho skončení lze prokázat na několika úrovních:

Knihovny ve městech Götzis a Lustenau budou i nadále poskytovat služby pro migranty, které vznikly v průběhu projektu a nabídnou své zkušenosti, řešení a materiály dalším knihovnám ve spolkové zemi Vorarlberg. Vytvořené materiály, jakými jsou seznamy literatury, tipy pro každodenní provoz knihovny atd., budou dále dostupné ostatním vorarlberským knihovnám na internetových stránkách knihoven v Götzis a Lustenau. Organizace „okay.zusammen leben“ bude

i nadále poskytovat poradenské služby a pomáhat vorarlberským knihovnám s oslovováním migrantů prostřednictvím nabídky překladatelských a tlumočnických služeb. Poradí, jak se zapojit do místní sítě, integračních aktivit či místní komunity migrantů a jak přispět k jejich rozvoji. Obě centra na úrovni spolkové země Vorarlberg vyhlásila, že podpora interkulturních aktivit knihoven ve spolkové zemi se stane běžnou součástí jejich agendy. Znamená to například pomoc při obstarávání vícejazyčných/cizojazyčných knihovních fondů či podporu odborným rozvojovým aktivitám knihoven.

Odkazy na informace o projektu:

[www.okay-line.at/Module "Aktuelles"/"Bibliotheken für Alle-Interkulturell"](http://www.okay-line.at/Module/Aktuelles/Bibliotheken_fur_Alle-Interkulturell)

<http://www.lustenau.at/bibliothek/> (knihovna v Lustenau)

<http://www.bibliothek-goetzis.at> (knihovna v Götzis)

Eva Grabherr, Elmar Hasović

ZKUŠENOSTI S PILOTNÍMI PROJEKTY ESME: ČESKÁ REPUBLIKA

Výchozí situace projektu v Praze

Praha je hlavním městem a klíčovým regionem České republiky. S 1 170 188 obyvateli a přibližně 141 800 migranty je krajem s největším počtem registrovaných migrantů. Jde převážně o lidi v produktivním věku 20 – 39 let a statisticky počet mužů

převyšuje počet žen v poměru 3:2. Ve srovnání s ostatními evropskými státy má Česká republika s novodobou migrací relativně krátkou zkušenost. Přestože v období před první světovou válkou v naší zemi žilo více národností, poválečné období a 40 let komunistického režimu vedlo k výrazné homogenizaci obyvatelstva. Po nástupu demokracie do České republiky v průběhu 90. let 20. století přicházeli především uprchlíci z oblastí postižených válkou. Od roku 2000 a zvláště po roce 2004 převažuje pracovní migrace. A ačkoli probíhající ekonomická krize zasáhla mnoho migrantů pracujících v České republice a omezila jejich další příliv, práce a vzdělání jsou i nadále hlavními motivačními faktory pro jejich příchod do země. Populaci migrantů tvoří především první generace migrantů ze Slovenska (17 %), Vietnamu (14 %), Ukrajiny (13 %), Ruska (6 %) a Polska (5 %).

V Praze jako i v dalších částech České republiky nejsou veřejné knihovny migranty příliš vyhledávané. Důvodem je nejenom nízký počet cizojazyčných knih, médií a nedostatek knihovních služeb pro cizince, ale také životní podmínky migrantů, kteří většinu svého času tráví v zaměstnání. Ve volném čase se spíše scházejí s jinými příslušníky svých komunit a služby knihoven neodpovídají vždy jejich potřebám. Z řad cizinců navštěvují veřejné knihovny především děti cizinců, které již ovládají český jazyk a které se s knihovnou seznámily většinou prostřednictvím základní školy. Cizinci se postupně stávají novou cílovou skupinou ve veřejných knihovnách, které si začínají uvědomovat nutnost svého dalšího rozvoje a reformy v oblasti přístupu ke stávajícím i potenciálním čtenářům. Jednou z vedoucích myšlenek je také idea veřejné knihovny jako komunitního centra otevřeného pro všechny skupiny společnosti. Tato myšlenka byla prezentovaná na celonárodní knihovnické konferenci v Praze v březnu 2010, kde byl představen také mezinárodní projekt „Knihovny pro všechny“ a jeho nové nabídky a služby pro cizince u nás i v partnerských zemích.

Cíle projektu

Projekt „Knihovny pro všechny“ navazuje v ČR na dva předcházející úspěšné knihovnické projekty realizované Multikulturním centrem Praha mezi lety 2002 až 2006. Otevírá knihovny migrantům žijícím v hlavním městě skrze přizpůsobení stávajících služeb knihovny a realizaci nových nabídek služeb odpovídajících současným potřebám cizinců v ČR. Knihovny se mají stát vzdělávacím a komunitním místem pro příslušníky většinové společnosti i menšin a podpořit lepší soužití v rámci celé společnosti. Projekt však není orientován pouze na cizince. Jedním z cílů je rovněž vzdělávání knihovníků a jejich příprava pro práci v multikulturním prostředí knihovny.

Realizace projektu

Multikulturní centrum Praha realizovalo projekt ve dvou fázích. V přípravné fázi byla nejdříve vybrána partnerská knihovna. Na jaře 2009 se oficiálním partnerem projektu stala Městská knihovna v Praze (MKP), která má nejrozsáhlejší síť poboček v Praze a s neziskovou organizací Multikulturní centrum Praha (MKC) již dříve spolupracovala na dvou projektech. Nejdříve byly vytvořeny internetové stránky projektu – domovská stránka projektu „Knihovny pro všechny“ www.librariesforall.eu, později samostatná stránka Městské knihovny v Praze www.mkp.cz/libraries. Dále byly připraveny propagační materiály na národní a mezinárodní úrovni projektu a informační materiály pro Městskou knihovnu v Praze. V červnu 2009 byla založena poradní skupina pro multikulturalitu, která se následující dva měsíce věnovala výzkumu potřeb cizinců žijících v Praze a zjišťování jejich zájmů v oblasti knihoven. Na základě výzkumu byly pro cizince navrženy nové služby. V průběhu přípravné fáze byl naplánován velký počet nových aktivit, které byly konzultovány s členy poradní skupiny, s neziskovými organizacemi zabývajících se prací s migranty (dětmi, mládeží, dospělými), s knihovnicí Městské knihovny v Praze a dalšími knihovnami v ČR, které nabízejí služby pro cizince. O projektu byla také informována místní média, informační síť menšin a další organizace zabývající se prací s migranty žijícími v Praze.

Druhá fáze projektu začala v říjnu 2009. Multikulturní centrum Praha a Městská knihovna v Praze připravily nově pro cizince informační materiály přeložené do sedmi jazyků, základní počítačový kurz a dva infopointy. V lednu 2010 pak nízkoprahové kurzy češtiny a v září výstavu děl cizinců. Pro knihovnicí byl v říjnu 2009 připraven celodenní vzdělávací seminář a v únoru proběhly dva navazující workshopy pro zaměstnance Městské knihovny v Praze. Multikulturní centrum Praha je hlavním koordinátorem aktivit v rámci českého projektu a rovněž poradním orgánem pro otázky migrace, integrace cizinců a multikulturního vzdělávání. Jeho cílem bylo realizovat pilotní projekt v knihovně, podpořit vznik vazeb mezi knihovnou a neziskovými organizacemi i sdruženími menšin, které budou po skončení projektu v aktivitách dále pokračovat a rozvíjet je v návaznosti na měnící se podmínky.

Městská knihovna v Praze je veřejná, univerzální knihovna pro území města Prahy. Knihovní síť MKP tvoří Ústřední knihovna, 43 poboček a 3 pojízdné knihovny. Pobočky jsou organizačně uspořádány do 6 obvodních knihoven. Ústřední knihovna a 35 poboček využívá automatizovaný knihovnický systém. MKP je krajskou knihovnou s regionálními funkcemi pro Hlavní město Praha a jejím posláním je získávat, zpracovávat, uchovávat a poskytovat informace, literaturu a další kulturní hodnoty obyvatelům kraje.

Hlavní projektové aktivity a jejich realizace

Poradní skupina pro multikulturalitu

V červnu 2009 Multikulturální centrum Praha a Městská knihovna v Praze založily poradní skupinu pro multikulturalitu, kterou tvořili lingvisté, knihovníci, zástupci neziskových organizací a institucí zabývajících se migrací, integrací migrantů a poradenstvím v různých oblastech. Poradní skupina je v rámci projektu poradním orgánem knihovny a zodpovídá za řízení náplně projektu a výběr aktivit. Cíle projektu se odrážejí v místních aktivitách.

Poradní skupina se aktivně zapojovala do projektu především v jeho přípravné a počáteční fázi v období června až října 2009. Ve druhé fázi projektu sledovala průběh aktivit a působila jako poradní orgán odpovědný za vyhodnocení a plánování možného pokračování aktivit po skončení projektu. Členové poradní skupiny se podíleli na přípravě seminářů pro knihovníky a pomáhali rovněž při přípravě jazykových mutací informačních letáků knihovny a projektu.

Jednou z výhod bylo heterogenní složení poradní skupiny ve smyslu zkušeností a prostředí, v němž se její jednotliví členové pohybují. Dva členové působí v akademické sféře a jsou cizího původu, přičemž jeden z nich má zkušenosti v oblasti knihovnictví a druhý v oblasti práce s migranty. Další členové byli zástupci různých vzdělávacích organizací podporujících mladé talentované migranty, organizací nabízejících kurzy českého jazyka pro cizince a integrační kurzy a dále také organizací sledujících migrační trendy a situace. Členy poradní skupiny byli dále tvůrce učebnic češtiny pro cizince a knihovníci na řídicích pozicích. Spolupráce s poradní skupinou posílila vzájemné vztahy organizací zapojených do projektu a otevřela možnosti další spolupráce a podpory do budoucna.

Zjišťování potřeb cílových skupin

Členové poradní skupiny se aktivně a systematicky podíleli na získávání informací o potřebách migrantů žijících v Praze. V průběhu přípravné fáze v létě 2009 jednotliví členové poradní skupiny zjišťovali potřeby skupin migrantů (mladí migranti, migranti s trvalým pobytem, kteří žijí a pracují v Praze atd.) ve svých organizacích. Na schůzkách poradní skupiny se diskutovalo o těchto potřebách a výsledcích průzkumu a byly stanoveny priority projektu ve vztahu k jednotlivým skupinám migrantů žijících v Praze. Systematické zjišťování potřeb cílových skupin však probíhalo neustále po celou dobu projektu. V druhé fázi projektu nám tento přístup pomohl zaměřit se na aktivity, které byly nejpotřebnější a nejžádanější (rozšíření kurzů češtiny do dalších pražských městských částí, otevření letních kurzů, které se snažily pokrýt nedostatek kurzů nabízených jinými organizacemi v průběhu letních prázdnin apod.). Na průběžném zjišťování potřeb migrantů se podílela poradní skupina, zaměstnanci knihovny a partnerské organizace jako i sami migranti.

Informační materiály knihovny

Po přípravné fázi, která proběhla v létě 2009, začala propagace nových služeb prostřednictvím informačních letáků přeložených do sedmi jazyků (ruštiny, ukrajinštiny, mongolštiny, němčiny, angličtiny, vietnamštiny a čínštiny), zveřejněním informací na internetových stránkách pražských neziskových organizací pracujících s cizinci, informováním organizací a spolků cizinců skrze emailovou i telefonickou komunikaci a dále prostřednictvím dobrovolníků a spolupracovníků naší organizace. Informace byly zveřejněny také v tisku menšin.

Přeložené informační materiály o knihovně obsahují údaje o knihovně, knihovnických službách a informace pro uživatele internetu a Wi-Fi. Byla vytvořena také zjednodušená verze manuálu Koniáš pro knihovní systém ve všech jazykových mutacích uzpůsobená pro uživatele, kteří neovládají češtinu. Manuál má umožnit vyhledat potřebnou jednotku, pokud čtenář zná její jméno či autora. Všechny přeložené materiály jsou k dostání v tištěné verzi na pobočkách nebo ke stažení v elektronické podobě na webové stránce knihovny věnované projektu „Knihovny pro všechny“ (www.mlp.cz/libraries).

Infopointy

Knihovna je nejen vzdělávacím místem, ale také místem poskytujícím informace. V Městské knihovně v Praze k tomuto účelu slouží informační centrum v Ústřední knihovně a studovny v síti poboček. V říjnu 2009 byly otevřeny dva Infopointy pro cizince s e-learningovými kurzy jazyků v Ústřední knihovně v počítačové pracovně navazující na informační centrum a dále ve studovně pobočky Opatov. Kromě cizinců jsou Infopointy využívány také neziskovými organizacemi (NGO), které zde získávají informační materiály pro své klienty. Tyto materiály je potřeba soustavně aktualizovat. Součástí vybavení Infopointů jsou také počítače s e-learningovými programy výuky jazyků.

Kurzy pro migranty

Jako jedna z hlavních potřeb cizinců žijících v Praze vzhledem k jejich integraci do společnosti a zařazení na trhu práce byla shledána potřeba osvojení českého jazyka a základů práce s počítačem. Již v říjnu 2009 byl v rámci projektu otevřen kurz práce na PC pro migranty. Do kurzu, který trval do konce ledna 2010, se přihlásila malá skupina žen, zejména z Ukrajiny a Ruska. Od února 2010 na něj navázal kurz vedený novým lektorem. Postupně se zájem o kurz zvyšoval a také se rozšířila a rozrůznila skupina účastníků. Dvouhodinový kurz probíhal na pobočce Opatov jedenkrát týdně. Cizinci začali více využívat služby knihovny, především počítačové místnosti a studovny dostupné bez čtenářské legitimace.

Za velmi úspěšný lze považovat nízkoprahový kurz češtiny pořádaný MKC Praha a Městskou knihovnou v Praze ve spolupráci s Centrem pro integraci cizinců Praha (CIC). Kurz začal v lednu 2010 a měl od začátku natolik vysokou návštěvnost (kolem 50 účastníků na každém kurzu), že bylo nutné jej rozšířit i na další pobočku na Smíchově, a to ve stejném rozsahu, tedy dvakrát týdně. Tímto rozšířením byly pokryty městské části centra Prahy s vysokou koncentrací cizinců, kteří zde bydlí či pracují. Velmi nás překvapilo složení skupiny, která navštěvovala kurzy češtiny. Byli zde doslova lidé z celého světa: od Ruska, Číny a Japonska, přes Austrálii, řadu afrických zemí, Evropu až po Jižní a Severní Ameriku. Kurz využíval speciální metodiku, která obdržela cenu LABEL 2009.

Nízkoprahovost kurzu spočívá v jeho otevřenosti a dostupnosti. Studenti se nemusí hlásit, stačí, když přijdou na kurz. Nepostupuje se dle učebnice, ale studenti dostávají pracovní listy. Každá hodina je ucelená tématická jednotka, která je věnována některému z každodenních problémů či situací, jako např. pošta, restaurace, úřad práce, knihovna, nemocnice atd. Témata se v průběhu kurzu opakují, aby bylo možné prohlubovat látku a aby si ji osvojili i lidé, kteří na některou z minulých hodin nepřišli. Kurz je zaměřen především na rozvoj komunikačních dovedností v jazyce. Je veden jedním lektorem do počtu 15 účastníků, při vyšším počtu studentů se k němu přidává ještě druhý lektor. Tato spolupráce je velmi efektivní, umožňuje lepší práci ve skupinách, kontrolu studentů i netradiční vedení hodiny (předehrávání modelových situací lektory aj.). V rámci projektu navázala knihovna a CIC Praha spolupráci s kurzy češtiny pro cizince, která bude pokračovat i po skončení projektu. Knihovna zajišťuje prostory a nezisková organizace obsah kurzu. Tuto formu spolupráce považujeme

v současné době za velmi výhodnou, protože knihovna sama o sobě nemá finanční ani personální kapacity na realizaci takových aktivit a nezisková organizace naopak prostory pro jejich realizaci. Dochází tak ke vzájemné pomoci. Současně jsou realizovány cíle knihovny, tedy její funkce jako lokální multikulturní vzdělávací centrum.

Spolupráce knihovny s neziskovými organizacemi

V prosinci 2009 jsme navázali spolupráci s neziskovou organizací InBáze Berkat. Společně jsme v knihovně organizovali akce pro děti cizinců. V lednu navštívily děti knihovnu, byl pro ně připraven program, který je interaktivně seznámil s fungováním knihovny. Téměř všechny děti se postupně v dalších dnech staly čtenáři MKP (ačkoli jejich přihlášení nebylo nijak organizováno). Spolupráce organizace InBáze Berkat a knihovny probíhá nadále. Na květen 2010 byl naplánován víkend dětí mimo Prahu na téma „Můj domov“. Výstupy z výtvarných dílen byly prezentovány v září 2010 na výstavě v pobočce knihovny na Opatově spolu s dalšími díly dětí cizinců, které se účastnily soutěže „Můj domov“.

Výstava „Můj domov“

Výstava děl cizinců „Můj domov“ se uskutečnila v září 2010 na Opatově. Zúčastnili se jí umělci z řad cizinců, kteří žijí v ČR, ale nemohou svá díla z různých důvodů vystavovat. Výstava fotografií, maleb, tradiční tvorby, hraček i uměleckých oděvů oživila všechny části knihovny a spolu s díly dětí připravila návštěvníkům netradiční zážitek. Výstavu zahájila vernisáž s bohatým kulturním programem pro dospělé i děti. Proběhlo vyhlášení stejnojmenné soutěže dětí cizinců. Vrcholem vernisáže byla módní přehlídka plstěných oděvů a doplňků čtyř návrháček pocházejících z Ruska, Kazachstánu, Běloruska a Izraele. Výstavy se účastnilo na dvacet umělců z řad cizinců. Výstava byla jedinečnou událostí ve výstavních prostorech knihovny. Tato aktivita umožnila cizincům prezentovat svá díla i svou kulturu, seznámit se a spolupracovat s dalšími cizinci i zaměstnanci knihovny a spolupracujících organizací a aktivně vstoupit do prostoru knihovny.

Vzdělávání knihovníků

Kromě orientace projektu na nové služby knihovny pro cizince bylo druhou hlavní složkou vzdělávání zaměstnanců knihovny. V roce 2009 proběhl teoretičtější zaměřený seminář pro knihovníky sestávající z příspěvků o celkové migrační situaci v ČR a v Praze, o komunikaci s cizinci a jejich potřebách. Velmi důležitou složkou byla ukázka příkladů dobré praxe v oblasti integrace cizinců v knihovnách v ČR (Knihovna Jiřího Mahena v Brně, Krajská vědecká knihovna v Liberci) a v zahraničí. Na konci semináře proběhla panelová diskuse k tématu Role knihovny ve vzdělávání a integraci migrantů.

V únoru 2010 se konaly dva prakticky zaměřené semináře pro knihovníky (vždy po 20 účastnících, zaměstnancích z Ústřední knihovny a poboček v městských částech s velkou hustotou obyvatel-cizinců). Tématem byla Komunikace s cizinci v knihovně. Knihovníci měli příležitost připravit si a v reálné komunikační situaci s cizinci také prakticky vyzkoušet nejběžnější situace v knihovně (registrace čtenáře, vypůjčení, rezervace či ztráta knihy, získávání informací v knihovně apod.). Na základě obou seminářů vznikl manuál pro knihovníky s radami a frázemi pro nejčastější situace v knihovně. Dalšími tématy bylo vyhledávání v knihovním systému a informace o literatuře, která by migranti mohli zajímat. Prostřednictvím intranetu se knihovníci informují o nových aktivitách

knihovny a aktuálních událostech či novinkách týkajících se knihovních služeb pro migranty. Na přípravě školení spolupracovalo MKC Praha se členy poradní skupiny, zaměstnanci MKP a dalšími spolupracovníky z neziskových organizací. Jejich spolupráce byla velmi efektivní a přínosná.

Klíčové faktory úspěchu projektu

1) Vybudování spolupráce s jinými specializovanými organizacemi

Ačkoli jsou knihovny v ČR vnímány jako místa, kde jsou poskytovány informace a vzdělávání pro všechny bez rozdílu rasy či etnického původu, je problematické tohoto cíle dosáhnout. Důvodem je nedostatek kontaktů, zkušeností a personálních kapacit.

2) Rozšiřování kontaktů knihovny

Častým jevem je, že knihovny nemají dostatek finančních nebo lidských zdrojů a nemohou nabízet cizincům nezbytné služby. Spolupráce s neziskovými organizacemi, které se zabývají poskytováním služeb cizincům, je dobrým a efektivním řešením tohoto problému. V rámci pilotního projektu knihovny těmito organizacím umožnily realizovat mnoho nových služeb pro cizince. V průběhu projektu knihovny rozšířily své služby, získaly nové kontakty a potenciální čtenáře. Migranti měli naopak možnost dozvědět se více o knihovně, o jejích službách a nabídce a spolupracující organizace získaly pro svoji činnost vhodnější prostory a podmínky.

3) Systematické zjišťování potřeb migrantů

Systematický průzkum potřeb v počáteční fázi a jejich nepřetržité monitorování v průběhu celého projektu jako i flexibilní reakce na aktuální potřeby migrantů se ukázaly jako nezbytná podmínka pro úspěšnou realizaci projektu.

4) Sdílení zkušeností s partnery projektu

Sdílení zkušeností s partnerskými organizacemi projektu a inspirace úspěšnými službami pro migranty byly velkým přínosem pro část projektu realizovanou na místní úrovni.

Plány do budoucna

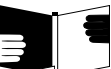
Projekt „Knihovny pro všechny“ umožnil Městské knihovně v Praze ve spolupráci s MKC Praha rozšířit své služby pro migranty, navázat nové kontakty s organizacemi pracujícími s migranty jak v ČR, tak v zahraničí a pokračovat v dalším školení a vzdělávání svých zaměstnanců. Výstupy projektu položily základy pro další rozvoj knihovny ve směru multikulturního vzdělávacího centra:

- Městská knihovna v Praze získala informační materiály o knihovně a nabídce služeb v několika jazycích. Tyto materiály mohou být snadno aktualizovány a využívány i mimo rámec projektu.
- Knihovna rozšířila svoji nabídku informačních služeb prostřednictvím tzv. Infopointů, které se staly součástí Informačních center MKP. Tyto budou i nadále provozovány a vedeny zaměstnanci knihovny, včetně zvláštní internetové stránky obsahující informace pro čtenáře-cizince.

-
-
-
- Informační centrum v Ústřední knihovně projde přestavbou s cílem více otevřít prostor Infopointu návštěvníkům knihovny a zvýraznit jeho polohu.
 - Knihovna navázala spolupráci s Centrem pro integraci cizinců Praha a společně nadále provozují kurzy češtiny pro cizince. Tato forma spolupráce může sloužit jako příklad pro další knihovny v zemi, které se potýkají s finančními potížemi při pokusech samostatně organizovat jazykové kurzy.
 - Centrum pro integraci cizinců Praha připravuje seminář pro knihovníky Městské knihovny v Praze, kteří pracují s dětmi. Cílem semináře je zajistit kvalitní přednášky pro děti i v případech, kdy některý z malých návštěvníků nemluví česky. Seminář se zaměří především na to, jak tyto děti zapojit do skupinových aktivit a jak jim předat základní informace o knihovně. O tento seminář projeví zájem dokonce i učitelé.
 - Knihovna provozuje počítačové kurzy, které vedou její zaměstnanci (základní uživatelské dovednosti, bez udělování certifikátů). Tyto kurzy získávají na popularitě v řadách migrantů, kteří se nestihli zapsat do počítačových kurzů pod vedením instruktora v období 2009/2010. Městská knihovna v Praze požádala místní úřady o pomoc při finančním zajišťování těchto kurzů, což by knihovně umožnilo zorganizovat kurzy výlučně pro migranty.
 - Nové kontakty s většinou místních organizací zabývajících se problematikou vzdělávání a integrace migrantů jsou pro knihovnu zdrojem odborné podpory. Zároveň tyto kontakty otevírají nové možnosti dalšího nezávislého rozvoje knihovny po skončení projektu.
 - Knihovníci Městské knihovny v Praze projekt ESME uvítali, protože knihovně umožnil nastartovat důležité aktivity orientované na migranty. Projekt zaměstnance vybavil také praktickými zkušenostmi užitečnými pro komunikaci s migranty. Služby nabízené knihovnou jsou teď migrantům dostupnější a naopak, oni si našli cestu do knihovny.

Více informací o českém projektu naleznete na www.mlp.cz/libraries, www.mkc.cz.

Barbora Loudová Stralczynská, Veronika Chruščová

ZKUŠENOSTI S PILOTNÍMI PROJEKTY ESME: NĚMECKO

Systém Městské knihovny ve Frankfurtu nad Mohanem (Stadtbücherei Frankfurt am Main) tvoří Ústřední knihovna pro dospělé, Ústřední knihovna pro děti a mládež, 4 oblastní knihovny, 13 poboček, pojízdná knihovna (2 autobusy) a 80 školních knihoven.

Slovo úvodem

Ve Frankfurtu nad Mohanem žije dohromady 180 národností a 30% obyvatel města není německého původu. Veřejné knihovní služby města Frankfurt proto pochopitelně dlouhodobě kladou zvláštní důraz na práci s lidmi cizího původu. Fondy knihovny například dlouhodobě obsahují cizojazyčnou literaturu. Z historického hlediska bylo nejdůležitější podmínkou pro zapojení knihovny do projektu „Knihovny pro všechny“ vybudování Mezinárodní knihovny na pobočce knihovny v městské části Gallus v roce 2002. V úzké spolupráci s významnými partnerskými organizacemi působícími v dané geografické oblasti, zejména s Úřadem pro multikulturní záležitosti (Amt für Multikulturelle Angelegenheiten) a organizací Centrum vzdělávání dospělých ve Frankfurtu nad Mohanem (Volkshochschule Frankfurt am Main) se podařilo docílit, že stěží dosažitelné cílové skupiny migrantů, kteří neovládají německý jazyk, se seznámily s knihovnou, jejím specifickým vybavením a možnostmi, především pak s nabídkou služeb v oblasti výuky německého jazyka.² Služby, které nabízí Mezinárodní knihovna na pobočce v Gallus, byly začleněny do organizace a plánování projektu.

Projekt „Knihovny pro všechny“ ve Frankfurtu nad Mohanem

Pro projekt byly vybrány dvě pobočky frankfurtské knihovny:

Pobočka v městské části Gallus (Stadtteilbibliothek Gallus) se nachází v oblasti, kde více než 50% místního obyvatelstva nemá německý pas nebo je cizího původu. Zaměstnanci pobočky mají rozsáhlé zkušenosti a odborné znalosti v oblasti interkulturní knihovní činnosti (Mezinárodní knihovna).

Pobočka v městské části Sindlingen (Stadtteilbibliothek Sindlingen) byla vybrána z následujících dvou důvodů. Zavedení nových interkulturních služeb formou vytvoření Místního centra pro multikulturní vzdělávání (Local Multicultural Education Center (LMEC)) umožnilo porovnat vznik a rozvoj centra i to, jak je vnímáno v podobných podmínkách, ale v rámci odlišných rozvojových programů. Z druhé strany, že tato pobočka do doby, kdy se zapojila do projektu, nenabízela interkulturní služby. Vytvoření nových interkulturních služeb tak mohlo být dobře monitorováno a vyhodnocováno.

² Viz Lotz, Birgit (2007): Die Bibliothek als Lernort für Migrantinnen und Migranten – das PC-Lernstudio zur Alphabetisierung im Rahmen der Internationalen Bibliothek. (Knihovna jako výukové místo pro migranty a migrantky – PC učebna sloužící k alfabetizaci v rámci Mezinárodní knihovny). Přednáška na 3. Kongresu informací a vzdělávání v Lipsku. Dostupné z: <http://www.opus-bayern.de/bib-info/volltexte/2007/361/>; Lotz Birgit, Silke Schumann (2004): Multikulturelle Bibliotheksarbeit. „Die Internationale Bibliothek“ in der Stadtteilbibliothek Gallus der Stadtbücherei Frankfurt am Main. In: Handbuch KulturManagement, B 4.15, S. 1–29; (Multikulturní knihovna. „Mezinárodní knihovna v městské knihovně v Gallusu, pobočce frankfurtské městské knihovny.“) Lotz, Birgit, Silke Schumann (2004): Neue Ideen aus Queens für Manhattan. Von New York nach Frankfurt am Main: Die „Internationale Bibliothek“ kommt bei Migranten gut an. In: BuB 56 (2004), 1. S. 30–35. Lotz, Birgit (2002): Die Internationale Bibliothek – von New York nach Frankfurt. Gütersloh: Bertelsmann Stiftung. (Nové nápady z Queens pro Manhattan. Z New Yorku do Frankfurtu nad Mohanem: mezinárodní knihovny mají u migrantů dobrou odezvu. In: Mezinárodní knihovna: Z New Yorku do Frankfurtu) Dostupné z: http://www.bertelsmann-stiftung.de/cps/rde/xchg/SID-0A00F0A-DC96509A/bst/h_s.xsl/14052.htm?suchrubrik.

Vytvoření poradní skupiny pro multikulturalitu

Inovativním jádrem projektu je poradní skupina pro multikulturalitu, jejíž členové se přímo podílejí na zjišťování potřeb a strukturální organizaci projektu. Bylo rozhodnuto, že bude zřízena jedna společná poradní skupina pro obě pobočky, přičemž členové poradní skupiny se přímo angažovali ve spádové oblasti jedné nebo druhé pobočky. S každou z poboček měli spolupracovat 1 knihovník a 3 další členové poradní skupiny. Jakmile byla určena cílová skupina rodičů-migrantů a jejich rodin, knihovníci pobočky požádali místní občany, kteří se touto oblastí zabývají, aby se zapojili do práce poradní skupiny jako její členové. Čtyři z nich jsou původem z Turecka, Řecka a Maroka. Poradní skupina začala pracovat červnu 2009 a v období červen 2009 – září 2010 se sešla osmkrát.

Zjišťování potřeb

Jedním z poslání Veřejných knihovních služeb města Frankfurt je poskytovat široké spektrum užitečných aktuálních materiálů a služeb s cílem pomoci místním obyvatelům získat informace, které odpovídají jejich osobním, vzdělávacím a odborným potřebám. Abychom naplnili toto poslání, bylo potřeba, aby každá pobočka knihovny průběžně sledovala měnící se požadavky a potřeby obyvatel žijících ve spádové oblasti a reagovala na ně. Knihovníci pobočky nepřetržitě a blízce spolupracovali s dalšími institucemi v oblasti, aby profil jejich knihovny dostal požadavkům a očekáváním místní komunity.

Výsledky zjišťování potřeb, které proběhlo v rámci projektu, odpovídaly tomu, jak komunity vnímají každodenní život. Poradní skupina věnovala dostatek času diskusi o jednotlivých návrzích s cílem zajistit účast migrantů a odborníků v oblasti vzdělávání na přípravě a analýze průzkumu potřeb cílové skupiny. Všechny připomínky členů poradní skupiny byly taktéž zohledněny. Dalšími zdroji informací při zjišťování potřeb byla statistická data, koncepční plány různých frankfurtských úřadů, dále znalosti získané v rámci spolupráce s místními vzdělávacími výbory a zkušenosti z pilotních aktivit poboček, které proběhly v období do května 2009.

Pro spádové oblasti obou poboček je charakteristická multikulturní struktura populace. V případě pobočky v městské části Sindlingen 20% (v případě pobočky v městské části Gallus až 40%) místních obyvatel nemá německý pas. Z jedné třetiny (respektive jedné pětiny) jde o občany Turecka, ostatní tvoří další národnosti. Finanční a sociální poměry v rodinách žijících ve spádové oblasti knihoven jsou v mnoha případech obtížné. Přibližně polovina z těchto rodin pobírá sociální dávky. Co se týče škol a denních zařízení péče o děti, v obou městských částech působí celá škála sociálních zařízení a sdružení. Tyto organizace jsou efektivním způsobem vzájemně propojeny skrze pracovní skupiny jakými jsou např. oblastní pracovní výbory (Stadtteilarbeitskreis) nebo místní rady pro prevenci (Präventionsrat). Pobočky v Gallus a Sindlingen mají své zastoupení v obou zmíněných pracovních skupinách. Záhy se ukázalo, že v obou městských částech je potřeba podporovat a propagovat rozvoj znalostí a dovedností rodičů a rodin.

Jako klíčová se jevila 3 témata:

- Rozvoj jazykových znalostí v rodném jazyce
- Podpora výuky německého jazyka a propagace německého jazyka
- Rozvoj mediální kompetence a gramotnosti

Fungování poradní skupiny pro multikulturalitu

Poradní skupina pro multikulturalitu s ohledem na výše uvedené skutečnosti podrobně diskutovala o návrzích na zavedení nových služeb „Knihovny pro všechny“ v pobočkách v Sindlingen a Gallus. Klíčové otázky se týkaly následujících témat:

Koncepce nových služeb: V úzké spolupráci s poradní skupinou bylo rozhodnuto, ve kterých jazycích by obě knihovny měly poskytovat literaturu. Poradní skupina jednala o vzdělávací koncepci, na kterou měl být v rámci projektu kladen důraz, a shromáždila nápady a myšlenky např. k problému, jak povzbudit rodiče, aby předávali své znalosti jiným rodičům.

Oslovení cílové skupiny: Zkušenosti s realizací projektu v Mezinárodní knihovně v pobočce v Gallus ukázaly, že je potřeba více motivovat migranty s nízkou úrovní vzdělání, aby navštěvovali knihovny, a to využitím netradičních nástrojů. Tradiční metoda propagace – letáky, brožury či novinové články – není obzvlášť úspěšná, protože cílová skupina si ji v podstatě nevšimne. Kromě toho zde hraje roli strach z neznámého, který musí migranti překonat. Všichni členové poradní skupiny se shodli na tom, že klíčem k úspěchu je spolupráce s institucemi, skupinami a sdruženími, které s cílovou skupinou již pracují. Znamenalo to, že knihovníci museli jít do terénu, představit sebe a aktivity knihovny a vytvořit tak vztah důvěry mezi knihovnou a institucemi, skupinami a sdruženími – potenciálními partnery. Na svých zasedáních poradní skupina sestavila seznam potenciálních kontaktních osob.

Vztahy s veřejností: Protože se členové poradní skupiny angažují v multikulturní práci s rodinami nebo jsou sami členy cílové skupiny, v projektu byly využity jejich osobní kontakty nebo kontakty na osoby působící v relevantních institucích. Z pohledu knihovníků byla nejproduktivnější zkušeností v rámci projektu „Knihovny pro všechny“ právě spolupráce s poradní skupinou. Tato spolupráce potvrdila správnost přístupu knihoven k problematice a zároveň vedla ke vzniku mnoha návrhů, kterými se knihovny zapojené do projektu budou inspirovat ještě dlouho po skončení projektu.

Nabídka služeb frankfurtské „Knihovny pro všechny“

Služby knihovny jsou určeny rodičům a dětem. Stimulují spolupráci mezi rodinami cizího původu s většinouovou společností. Knihovny se zaměřily zejména na rodiny s nízkou úrovní vzdělání. Byla zde snaha předcházet duplicitě či překrývání služeb, takže knihovny nenabízely aktivity nebo služby, které již poskytovaly jiné instituce v dané spádové oblasti, jakými jsou např. zařízení denní péče o děti, školy a další sociální a vzdělávací zařízení. Tyto instituce byly vnímány jako partneři, do jejichž aktivit se knihovny mohly zapojit s jejich odbornými znalostmi. „Frankfurtská knihovna pro všechny“ je tvořena následujícími moduly:

Multikulturní rodinná knihovna

Knihovní fondy

- Příručky pro rodiče v různých jazycích (turecký, arabský, německý)
- Obrázkové knížky a CD v jednotlivých cizích jazycích (turecký, arabský, německý)
- Obrázkové knížky a CD ve dvou a více jazycích (různé jazyky)

Seznámení s knihovnou a pořádanými aktivitami

- Seznámení s knihovnou pro rodiče
- Krátká přednáška o každodenním využívání médií v rodinném životě (čtení nahlas, televize, počítačové hry, internet)
- Propagace multikulturního čtení pro rodiče a děti

Knihovna nabízí partnerství institucím, skupinám a sdružením, které organizují multikulturní aktivity na téma rodina a vzdělávání.

Mezinárodní knihovna s jejími speciálními sbírkami a vybavením

Sbírký a vybavení:

- Multimediální fondy pro výuku německého jazyka (v Sindlingen novinka).
- Sekce knihovny v Gallus věnovaná zvyšování gramotnosti: 6 počítačů vybavených příslušným softwarem pro alfabetizační trénink, výuku německého jazyka a úpravu textu. Tato část knihovny obsahuje také různorodou sbírku médií čítající obrázkové knížky, vzdělávací hry, materiály pro učitele a studenty a materiály pro zvyšování gramotnosti dospělých.

Seznámení s knihovnou a pořádanými aktivitami

- Interaktivní seznámení s knihovnou s cílem aktivně zapojit cílovou skupinu, vytvořené s ohledem na cílovou skupinu s nízkou úrovní znalosti německého jazyka (v Sindlingen novinka).
- Speciální informační blok o využívání počítačů a specifického softwaru v kurzech zvyšování gramotnosti a úrovně znalostí německého jazyka.

Seznámení s knihovnou a počítačovým softwarem jako i informování o každodenním využívání médií v rodinném životě jsou vizuálně obohaceny a vyvinuty s cílem podněcovat aktivní zapojení cílové skupiny. Důležitým nástrojem vzdělávání a zároveň hravým elementem je „zázračná krychle“ – nehořlavá plastová krychle s průhlednými plastovými kapsami na každé ze stran. Tuto kapsu lze zaplnit obrázky nebo fotografiemi, které lze vytvořit v každé knihovně digitální kamerou a tiskárnou s funkcí tisku fotografií.

Materiál na podporu čtení je určen dětem ve věku 2 až 5 let a jejich rodičům. Obvykle tato aktivita zahrnuje úvodní „rituál“, po němž následuje čtení nahlas, kreativní činnosti nebo hry související se čtenou knížkou a rituál na závěr. Timto způsobem děti a jejich rodiče zažívají, jak může být zábavné čtení knížek (někdy i ve více jazycích), povídání si o obsahu a hraní v duchu přečteného textu.³

Zkušenosti

V průběhu projektu obě pobočky na místní úrovni spolupracovaly dohromady s více než 25 institucemi nebo skupinami. Pouze v několika málo případech knihovny organizovaly aktivity společně. Každá knihovna spíše individuálně nabídla své služby jiným organizacím nebo skupinám. Tyto si pak například objednály jednotlivé aktivity (např. seznámení s knihovnou nebo multikulturní čtení pohádek). V mnoha případech si jednotlivé organizace opakovaně objednávaly určité aktivity, takže se mezi knihovnami a těmito organizacemi postupně vyvinul blízký vztah. Příkladem je partnerství knihovny v Gallus s organizací Cent-

³ Podrobnosti jsou dostupné na domovské internetové stránce www.librariesforall.eu.

rum vzdělávání dospělých ve Frankfurtu nad Mohanem (Volkshochschule Frankfurt am Main) či Klubem rodičů a dětí, který je součástí Svazu na ochranu dětí (Kinderschutzbund). Dalším příkladem je dobrý vztah mezi knihovnou v Sindlingen a organizací Internationale Krabbelkreis. Metoda oslovování partnerských organizací a institucí s cílem navázat kontakt s cílovou skupinou se osvědčila. Personál knihovny vychází do ulic a propaguje aktivity knihovny, což skupinám i jednotlivcům dává možnost osobního kontaktu s knihovníky v prostředí, které znají, než přijdou do neznámého prostředí knihovny. Knihovna ve vztahu k partnerům v žádném případě nepředstavuje konkurenci, ale naopak – speciální služby knihovny obohacují a doplňují aktivity partnerských organizací. Podrobnosti ohledně obsahu a realizace aktivity byly vždy domluveny individuálně s kontaktní osobou v dané organizaci. Tento postup obvykle garantoval účast 5 až 15 osob.

V období od října 2008 do konce června 2010 proběhlo 89 aktivit, včetně úvodního seznámení s knihovnou, propagace čtení atd., z nichž 51 (s dohromady 550 účastníky) se konalo v průběhu prvních 9 měsíců po oficiálním představení projektu veřejnosti v listopadu 2009. Celkově lze říci, že cíle projektu byly na místní úrovni dosaženy a zpětná vazba jak od partnerů, tak od cílové skupiny byla pozitivní. Závěrečné vyhodnocení,⁴ které proběhlo v posledních týdnech realizace projektu, nás motivuje pokračovat v nastaveném úspěšném kurzu a nadále rozšiřovat služby.

Publicita a přenos znalostí

Další knihovny byly o průběhu projektu informovány prostřednictvím zpráv a projektových prezentací, kupříkladu v průběhu Německého knihovnického kongresu v Lipsku.⁵ Z hlediska přenosu znalostí se jako jedny z nejpřínosnějších ukázaly semináře, které se konaly jak v pobočce v Gallus, tak v pobočce v Sindlingen. První seminář s názvem „Nový přístup: Multikulturní služby pro rodiny“ se konal v listopadu 2009. Další seminář proběhl v červnu 2010 ve spolupráci s Hesenskou komorou pro veřejné knihovny (Hessische Fachstelle für öffentliche Bibliotheken). Jde o specializované pracoviště, které podporuje knihovny v malých obcích. Otevřela se tak možnost systematického přenosu znalostí do dalších obcí či měst v regionu i mimo něj.

V sobotu 28. listopadu 2009 se konalo slavnostní zahájení na pobočce v Sindlingen, které začalo tiskovou konferencí za účasti členů poradní skupiny pro multikulturalitu. Akce se zúčastnilo více než 70 lidí, převážně rodičů s dětmi.

V průběhu zahájení byly prezentovány nové sbírky knihovny: knížky v tureckém a arabském jazyce určené dětem a rodičům, vícejazyčné knížky pro děti a knihy pro studenty němčiny. Harmonogram akce obsahoval úvodní seznámení s knihovnou pro rodiče a děti, čtení nahlas ze dvou nových knihovních fondů – dětských knížek v němčině a turečtině. K dalším oživením odpoledne patřilo občerstvení z mezinárodní kuchyně a představení tureckého divadla Karagöz.

Velký význam pro úspěšný průběh odpoledne měla spolupráce s členkou poradní skupiny, která zorganizovala občerstvení a přivedla do knihovny svoji skupinu tureckých matek. Mnohé z nich v knihovně nikdy předtím nebyly.

⁴ Viz Regionální zpráva Městské knihovny ve Frankfurtu nad Mohanem, která je ke stažení na www.librariesforall.eu.

⁵ Viz Lotz, Birgit, Schumann, Silke (2010): Libraries for All - Ein EU-Projekt unter Beteiligung der Stadtbücherei Frankfurt am Main. (Knihovny pro všechny: Projekt EU s účastí městské knihovny ve Frankfurtu nad Mohanem) Dostupné z: <http://www.opus-bayern.de/bib-info/volltexte/2010/842/>; Schumann, Silke: Frankfurt am Main punktet mit EU-Projekt. Interkulturelle Familienangebote der Stadtbücherei im Rahmen von „Libraries for All“. (Frankfurt nad Mohanem boduje s projektem EU. Interkulturní nabídka pro rodiny v rámci projektu „Knihovny pro všechny.“) In: BuB 62 (2010), Heft 6, S. 445-447.

Závěr a vyhlídky do budoucna

Projekt „Knihovny pro všechny“ se ukázal jako velmi stimulující pro multikulturní práci poboček v městských částech Gallus a Sindlingen. V mnoha ohledech byl dobrou investicí do kontinuity a udržitelnosti na místní úrovni. Jde zejména o:

- Kontinuitu služeb: Služby započaté v rámci projektu budou i nadále poskytovány v obou knihovnách, vzdělávací koncepce bude zachována.
- Strategický rozvoj: Návrhy poradní skupiny nerealizované v průběhu projektu budou mít nejvyšší prioritu do budoucna.
- Poradní skupina by mohla fungovat i nadále, pravděpodobně však v jiné formě.
- Sítě: Kontakty na místní úrovni, které knihovny navázaly v průběhu projektu, budou udržovány a rozvíjeny a další kontakty budou navázány. Plánují se akce s místními partnerskými organizacemi na období po skončení projektu.
- Přenos zkušeností: Osoby odpovědné za realizaci projektu budou i nadále sdílet své zkušenosti a znalosti, například formou odpovědí na otázky odborníků v oboru nebo formou přednášek. Je plánován přenos znalostí v rámci systému Městské knihovny ve Frankfurtu nad Mohanem.

Vera Dopichaj, Birgit Lotz, Silke Schumann

ZKUŠENOSTI S PILOTNÍM PROJEKTEM ESME: ŠVÉDSKO

Göteborg leží na západním pobřeží Švédska a je s 500 000 obyvateli druhým největším městem země. Göteborgská průkazka do knihovny, která se vydává zdarma, umožňuje obyvatelům zapůjčovat různá média z městské knihovny (Stadsbiblioteket), z 24 poboček knihovny a ze dvou knihovnických autobusů. Asi jedna pětina obyvatel Göteborgu je narozena mimo Švédsko (21 % v roce 2009). Podíl migrantů se velmi mění podle městských obvodů.

Výchozí bod projektu v knihovně v Biskopsgården

Knihovna v Biskopsgården je jednou z 25 veřejných knihoven v Göteborgu. Nachází se ve čtvrti Biskopsgården, která se vyznačuje velkou jazykovou a kulturní rozmanitostí a kde je polovina z 25 000 obyvatel čtvrti cizího původu. Knihovna hraje ústřední úlohu jako místo setkávání a celoživotního vzdělávacího centra v oblasti. Knihovníci jsou v práci zvyklí střetávat se s lidmi pocházejícími z různých jazykových a kulturních zázemí a knihovníci jsou také ve čtvrti známi. Dva zaměstnanci jsou migranti, včetně vedoucí knihovny, která do Švédska přišla na začátku 90. let. Knihovna spolupracuje s místními školkami, základními školami, organizacemi zabývající se vzděláváním dospělých a také s dalšími institucemi a nevládními organizacemi ve spádové oblasti. Čtvrť je bohatá na rozmanité kulturní a jazykové zdroje. Jsou zde však také problémy, které vyžadují řešení, především problémy související s nezaměstnaností mládeže a přistěhovalců a také nedostatek bytů. Knihovna představuje důležitou místní instituci zaměřující se na uspokojování potřeb mladých a dospělých ve své spádové oblasti.

Výběr pilotní knihovny ve Švédsku

Knihovna v Biskopsgården byla vybrána jako pilotní knihovna na jaře 2009 kvůli zajímavému demografickému složení čtvrti, velkému počtu návštěvníků knihovny cizího původu a kvůli intenzivnímu zájmu o projekt, který projeví knihovníci a úředníci městské správy. Cíle projektu – rozvoj vícejazyčných a multi-kulturních knihovnických služeb – jsou plně v souladu s politikou a cíli knihovny a také knihovníci mají dlouholeté zkušenosti s nabídkou knihovnických služeb pro místní většinou i menšinové obyvatelstvo. Knihovníci přivítali myšlenku zřídit poradní skupinu pro multikulturalitu spolu s místními obyvateli, aby mohli ještě více podporovat již existující, ale i nové knihovnické služby, aktivity a akce.

Biskopsgårdenská knihovna – shrnutí faktů:

- 25.500 obyvatel ve spádové oblasti
- 62% obyvatel narozených ve Švédsku, 38% narozených mimo Švédsko
- 10% obyvatel narozených ve Švédsku, avšak oba rodiče se narodili mimo Švédsko
- Ve spádové oblasti se nachází přibližně 70 národností.
- Nejvýznamnější jazyky: švédština, finština, turečtina, bosensština / chorvatština/ srbština, perština, arabština, kurdština a somálština
- Počet návštěvníků knihovny za rok: 162.000 v roce 2008 a 185.000 v roce 2009
- Počet výpůjček za rok: 93.000 v roce 2008 a 98.000 v roce 2009
- Počet zaměstnanců: 7,75 úvazků je rozděleno mezi 6 knihovníků a 3 asistenty
- 2 zaměstnanci jsou migranti
- Jazyky, kterými mluví zaměstnanci knihovny, jsou: švédština, angličtina, bosensština / chorvatština/ srbština a perština.
- Otevřeno: pondělí-sobota, 48 hodin týdně (v letním období 34 hodin, v sobotu zavřeno)

Založení poradní skupiny pro multikulturalitu

Do poradní skupiny pro multikulturalitu bylo pozváno osm členů z řad obyvatel města, tři knihovníci a místní projektový koordinátor z Institutu pro přistěhovalectví. Členové poradní skupiny zastupují nejvýznamnější jazykové skupiny ve čtvrti a všichni žijí nebo pracují v Biskopsgården. Jejich povolání souvisejí hlavně s oblastí vzdělávání – od předškolního vzdělávání po vzdělávání dospělých – někteří mají i zkušenosti z podnikání a administrativní práce. Několik členů je aktivních v přistěhovaleckých organizacích, komunitním rádiu nebo v dalších nevládních organizacích a mají přístup k užitečným kontaktům, které jsou důležité pro oslovování nových cílových skupin. Genderové rozdělení poradní skupiny je vyvážené a věkové rozmezí členů je od 20 do 70 let. Hlavní motivací pro všechny zúčastněné je přispět místní společnosti a odměny členů poradního výboru se skládají pouze z čestných darů. Od června 2009 do září 2010 měla poradní skupina osm setkání týkajících se posouzení místních potřeb. Diskutovalo se o podpoře multikulturních služeb a činností knihovny, které by sloužily jako spojovací články mezi knihovnou a místní komunitou..

Zjištění potřeb cílových skupin

Místní zjištění potřeb bylo provedeno od jara do podzimu roku 2009. Na setkáních poradní skupiny se hodnotily zkušenosti knihovníků z jejich každodenní práce, spojovaly se dále se zkušenostmi místních obyvatel a se znalostmi cílových skupin. Byly realizovány rozhovory s knihovníky, návštěvníky knihovny a místními zainteresovanými stranami, studovány knihovnické záznamy a studie zaměřená na hodnocení místních potřeb, kterou provedly tři skupiny obyvatel v Biskopsgården. Součástí byly také informace o místní demografické situaci. Dále se uskutečnil průzkum, ve kterém 100 místních občanů uvedlo, že využívají služby knihovny a že si přejí další zlepšení (50 obyvatel švédského původu, 50 obyvatel jiného než švédského původu). Průzkum ukázal, že knihovna a její služby jsou velmi ceněny návštěvníky knihovny a že knihovna hraje důležitou roli centra pro setkávání a získávání informací, což se také odráží ve vysokém počtu návštěvníků knihovny. Výpůjční služba knih, filmů, hudby, novin a časopisů v různých jazycích je dobře využívána. Prioritní oblasti vyplývající z analýzy hodnocení potřeb se týkají posílení role knihovny jako multikulturního centra pro setkávání, celoživotní vzdělávání, zlepšování fyzického prostředí a lepší podpory cílových skupin.

Posouzené priority:

- Podpora knihovny jako místo pro studium jazyků
- Rozvoj informační gramotnosti
- Podpora knihovny jako multikulturního centra pro setkávání, které by nabízelo kulturní aktivity pro děti, mládež, dospělé i rodiny
- Zlepšování prostředí knihovny
- Zlepšení informovanosti a marketingu

Práce poradní skupiny pro multikulturalitu

Prioritní oblasti byly projednány na jednání poradní skupiny a vyústily v množství nápadů na zlepšení. Na podzim roku 2009 a na jaře 2010 bylo naplánováno a realizováno mnoho nových aktivit za pomoci členů poradní skupiny. Ti také přispěli svými kontakty k rozšiřování stálých i nových knihovnických služeb a fungovali jako místní velvyslanci knihovny, jako jakési propojení do místní komunity. Někteří členové také velmi pomohli s překládáním informačních materiálů do svých rodných jazyků.

Služby a činnosti „Knihovny pro všechny“ v Biskopsgården

Spolupráce s poradní skupinou vyústila v realizaci široké škály nových aktivit a akcí. Byla zakoupena média v cizích jazycích, vytvořeny informační materiály v několika různých jazycích aj. Níže uvedený seznam představuje stále i nové služby, které byly pilotovány v průběhu projektu. Více informací je také k nalezení ve švédské regionální zprávě na webových stránkách projektu.

Knihovna nabízí následující stálé služby:

- všechny služby kromě faxu, tisku a kopírování jsou zdarma poskytovány návštěvníkům knihovny

- Prostředí pro vzdělávání dospělých – projekt „Ještě o krok dále“
 - 6 počítačů
 - Základní počítačové kurzy
 - Podpora psaní domácích úloh
 - Konverzační skupina švédštiny
 - Média pro učení jazyků
 - Poradenství
- Média ve 23 jazycích, časopisy a noviny v deseti jazycích jsou k dispozici v kavárně knihovny
- Domácí doručovací služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením
- Komentované prohlídky knihovny na vyžádání
- 12 počítačů a jeden pro vyhledávání v katalogu
- Skenery, tiskárny, fax a kopírka
- Vyprávění pohádek (15/rok) a divadlo pro děti ve švédštině (16 – 24/rok)
- Měsíční výstavy umění v Uměleckém koutku knihovny
- Den řemesel – výstava a prodej řemeslné výroby (1/rok)
- Literární večery (cca 10/rok) a měsíčně čtenářský kroužek
- Autorské návštěvy
- Měsíční setkání s místními politiky
- Krabičky „Přání a stížností“ – pro knihovnu a pro radu městské části

Nové aktivity a události pilotované v rámci projektu „Knihovny pro všechny“

- rovněž zdarma pro návštěvníky knihovny:

- Kroužek anglické konverzace pro studenty jazyků (týdně červenec 2009 – září 2010)
- Kroužek kurdské konverzace pro studenty jazyků (týdně červenec 2009 – březen 2010)
- Kroužek pletení (týdně, únor 2010) a výstava „Nejlepší pletené výrobky“ (2 týdny, duben 2010)
- Počítačové kurzy pro ženy (listopad 2009 – únor 2010)
- Počítačové kurzy v angličtině, perštině a turečtině (únor 2010)
- Dvojjazyčné vyprávění pohádek/dramatizace pro školky (březen – květen 2010)
- Dětské divadlo o sobotách (dvakrát)
- Rodinná sobota s workshopy a kulturním vystoupení (17. dubna 2010)

- Filmový klub pro mladé (od listopadu 2009)
- Workshopy pro mladé v průběhu školních prázdnin (kresba, animace, navlékání korálků, origamy atd.) (od října 2009)
- Autorské večery se spisovateli, kteří mají zkušenost s migrací (5/2009 – 2010)
- Večery světového filmu (měsíčně únor 2010 – květen 2010)
- Přednášky na různá témata: Indie, jak založit svůj vlastní podnik, jídlo a cvičení, jazyk a identita
- Večery požární bezpečnosti (dvakrát)
- Knihovnické kvizy: „Naučte se více o knihovně a vyhrajte knihu!“

Rozšíření fondu médií:

- Slovníky v mnoha jazycích, včetně referenčních kopií
- Multimedia pro výuku švédštiny
- Příručky k tématům každodenního života v několika jazycích, včetně výchovy dětí, zdraví, vaření, teorie dopravních předpisů
- Zvukové knihy a knihy „Snadné čtení ve švédštině“
- Beletrie v mnoha jazycích

Zlepšení informovanosti:

- Nový knihovnický systém s označením v cizích jazycích
- Vylepšení nástěnky
- Překlady relevantních materiálů (např. program knihovny, návod pro použití scanneru)
- Rostoucí informační aktivity: návštěvy místních sdružení, školek, škol, kroužků pro mládež, kadeřnictví, účast na měsíčních setkáních „Snídaně pro veřejné zdraví“, účast na městských festivalech „Biskopsgården Open Air – Den pro místní sdružení“, „Biskopsgårdenský mezinárodní zimní trh“, „Den s řemesly“
- Pozvání novinářů na speciální akce
- Použití komunitního rádia, internetových kalendářů, emailových seznamů, plakátů, letáčků atd.

Pozvání stážistů cizího původu:

Knihovna nabízí několika stážistům cizího původu podílet se na rozvoji knihovny. Několik mladých obyvatel, studentů knihovnictví a mezinárodních studentů interkulturní komunikace přispělo svými znalostmi, dovednostmi a kontakty.

Lokální zkušenosti

Spolupráce s poradní skupinou pro multikulturalitu byla přínosná jak pro knihovníky, tak pro obyvatele. Knihovnickům poradní skupina nabídla cenné informace pro komunikaci s místními obyvateli. Knihovníci získali zpětnou vazbu a doporučení pro další rozvoj knihovny a jejích služeb. Obyvatelé přispěli svými zkušenostmi, jazykovými a kulturními znalostmi a dovednostmi a mnoho z jejich předložených návrhů bylo již realizováno, jiné jsou ještě v procesu přípravy.

Otevřenost a aktivní zapojení pracovníků a vedení knihovny byly předpokladem pro podporu multikulturní a vícejazyčné knihovny. Vřelý přístup pracovníků knihovny v kombinaci s jejich ochotou naslouchat, diskutovat a zavádět nové myšlenky do praxe byly klíčové faktory úspěchu. Dvanáct dotázaných členů poradní skupiny má zájem dále spolupracovat s knihovnou, avšak čtyři setkání za půl rok se zdá být příliš častá.

Několik knihovnických služeb začalo jako experiment. Knihovna nabídla místním sdružením a institucím možnost na nějaký čas realizovat své aktivity v knihovně. Poté následovalo společné hodnocení a rozhodování, zda v aktivitách pokračovat či nikoli. Některé ze služeb se tak staly součástí stálé nabídky služeb, jako například podpora psaní domácích úloh ve spolupráci s dobrovolníky z mládežnického oddílu Červeného kříže a Medborgarskolan. Od začátku projektu v květnu 2009 se počet veřejných aktivit více než zdvojnásobil ve srovnání s předchozím rokem (60 v únoru 2010). Některé z nich byly plánovány dlouho dopředu, jiné byly organizovány v krátké době. Pro návštěvníky knihovny představovala široká nabídka akcí a nabízených služeb velmi pozitivní přínos. Věta „V knihovně se teď toho tolik děje!“ byla často slyšet na setkáních poradní skupiny. Tato pozitivní zpětná vazba samozřejmě byla pro knihovníky velkou odměnou. Tři z devíti zaměstnanců v pilotní knihovně byly členy poradní skupiny. Bylo obtížné udržet všechny zaměstnance dobře informované ohledně připravovaných akcí, především během nejnajintenzivnějšího období v roce 2010.

Aktivity a akce přilákaly mnoho návštěvníků. Autorských návštěv se jich zúčastnilo více než 300, dvojjazyčného vyprávění pohádek 260 dětí a 70 dospělých, programu Rodinná sobota 400 osob, světového filmu 60 osob atd. Ve srovnání s rokem 2008 došlo k 14% nárůstu počtu návštěvníků knihovny (N = 185,000) a 5% nárůstu výpůjček (N = 98,000).

Evaluace aktivit

Podpora knihovny jako místa pro studium jazyků:

Jazykové kavárny

Knihovna týdně nabízí zdarma neformální setkání konverzačních skupin, které probíhají ve třech různých jazycích v kavárně knihovny. Kavárna švédštiny existuje nepřetržitě již dlouhou dobu, anglická konverzace je nabízena týdně od července 2009 a kavárny kurdštiny jednou týdně po dobu devíti měsíců. Jazykové kavárny představují vhodný doplněk k tradičnímu jazykovému vzdělávání. Tento formát výuky je poměrně jednoduchý a prostředí neformální. Diskutovaná témata vycházejí ze zájmu účastníků i vyučujících. Kavárna švédštiny poskytuje začátečnickům (hodina a půl jednou týdně) možnost procvičit si nový jazyk v uvolněném prostředí nad šálkem kávy nebo čaje. Švédové jsou také vítáni, ale kavárnu navštěvují jen zřídka. Hodnocení, které provedlo 20 účastníků jazykové kavárny (9 švédské, 8 anglické, 3 kurdské národnosti) ukazuje, že účastníci oceňují jazykové kavárny a uvádějí 3 hlavní důvody účasti: 1) vyzkoušet

si nový jazyk, 2) seznámit se a 3) navázat nová přátelství. Také hodnocení jazykových lektorů je obdobné – účastníci se snaží dozvědět více skrze dotazy k různým tématům (od švédské zdravotní péče, přes rodičovské schůzky až po osobní plány na dovolenou).

Kavárna švédštiny je organizována knihovníkem studovny ve spolupráci s kazatelem z blízkého kostela. Účastníci jsou velmi motivováni a ochotni učit se nový jazyk. Kavárna švédštiny láká hlavně nově příchozí. Naopak kavárny angličtiny se účastní jak lidé s dobrou znalostí angličtiny začínající se švédštinou, tak migranti s dobrou znalostí švédštiny, kteří si ale chtějí zdokonalit angličtinu kvůli studiu nebo cestování. Kavárnu kurdštiny navštěvovali tři lidé, kteří se chtěli naučit kurdštinu, aby mohli komunikovat se svými kurdskými přáteli nebo příbuznými. Společně s jazykovou kavárnou byly připraveny speciální programy. Nejvíce ceněnou událostí byly večery požární bezpečnosti pořádané spolu s regionální záchranou službou. Účastníci kavárny švédštiny vyjádřili především dvě přání na zlepšení: aby kavárna byla nabízena dvakrát týdně místo jednou týdně a aby kavárnu navštěvovalo více Švédů.

Vyprávění pohádek pro děti

Dětská knihovnice organizuje vyprávění pohádek ve švédštině přibližně 15krát v roce. Jedná se o populární událost, která je otevřená pro všechny děti ve věku 3 až 5 let. Jako doplněk této služby byla nabízena série sedmi dvojjazyčných vyprávění a dramatizací norské lidové pohádky „Nevrlý kozel Billy“ v osmi jazycích na jaře roku 2010 ve spolupráci s pedagogy a dětmi z místní školky a nevládních organizací. Spolupráci navrhl kurdských člen poradní skupiny, který je učitelem ve školce v Biskopsgården, kde existuje projekt podporující bilingvní rozvoj dětí. Zaměstnanci ze dvou místních školek a Institutu pro přistěhovalectví se spolu s místními obyvateli přihlásili jako vypravěči pohádek. Předškolní děti se zúčastnily jako herci předvádějící příběh v kostýmech koz a trollů. Všechny mateřské školy v městské části a rodiče se svými dětmi ve věku 3 až 5 let byli pozváni k účasti na dvojjazyčném vyprávění.

Hlavní myšlenkou bylo využít jazykových znalostí pedagogů cizího původu, aby se tak ukázaly bohaté jazykové zdroje místní čtvrti a také aby se podpořil bilingvní rozvoj dětí. Knihovna jim chtěla nabídnout příležitost setkat se s ostatními dětmi, které hovoří stejným mateřským jazykem. Po dvojjazyčné dramatizaci byli dospělí a děti pozváni do knihovny, aby se seznámili s literaturou pro děti v různých jazycích a s pedagogickými materiály. Celkem se akce zúčastnilo 263 dětí a 69 dospělých. Všech 21 respondentů internetového hodnocení, které bylo zasláno všem pozvaným školkám, pokládalo dvojjazyčné vyprávění pohádek za velmi dobré (62%) nebo dobré (38%). Všichni považovali dvojjazyčné vyprávění pohádek obecně za dobrý nápad a chtěli by v budoucnosti s dětmi více navštěvovat dvojjazyčná vyprávění. 10 respondentů se dobrovolně přihlásilo jako budoucí vypravěči pohádek v osmi jazycích. Odpovědi ukazují, že děti oceňují vyprávění pohádek a že se cítí hrdí a šťastní, když slyší pohádku ve svém rodném jazyce. Velmi důležitá je péče o rozvoj mateřského jazyka, která podporuje plné pochopení slovního obsahu a dává podmínky pro následné dokonalejší osvojení dalšího jazyka.

Rozvoj informační gramotnosti

Počítačové kurzy pro ženy

Mateřskými jazyky účastnic kurzu byla švédština, slovinština, španělština, etiopiština a kurdština. 10 z 12 účastnic bydlelo ve Švédsku více než 20 let a většina z nich byla starší 50 let. Vzhledem k délce jejich pobytu ve Švédsku, jazykové problémy nepředstavovaly komplikace. Všechny účastnice byly spokojené s průběhem a programem kurzu a ocenily výuku a zapojení knihovníka studovny, který byl pověřen vedením kurzu.

Počítačové kurzy v cizích jazycích

Na jaře roku 2010 byly otevřeny počítačové kurzy v angličtině, perštině a turečtině, které probíhaly v knihovně po dobu šesti týdnů a byly vyučovány třemi vysokoškolskými studenty. Přes veškeré propagační úsilí se zaregistroval pouze jeden turecky mluvící účastník, a to až v poslední den kurzu. Problém s nízkým zájmem o počítačové kurzy v cizích jazycích mají však i jiné knihovny v Göteborgu (kromě vyššího zájmu o počítačové kurzy v arabštině).

Podpora knihovny jako multikulturního centra pro setkávání, které nabízí kulturní aktivity pro děti, mládež, dospělé a rodiny:

Aktivity pro děti a mládež v době školních prázdnin

Mnozí ocenili aktivity v průběhu školních prázdnin, které nabídla knihovna: třídní kurz kresby v říjnu 2009, dva dny kurzu kreslení manga v únoru 2010 a dva dny kurzu animace v dubnu 2010. Tyto aktivity byly pozitivně hodnoceny a budou dále pokračovat. Knihovní filmový klub pro mládež začal na podzim roku 2009 a bude rovněž pokračovat v promítání populárních filmů v době školních prázdnin.

Dětské divadlo

Knihovna pravidelně pořádá divadelní představení pro děti. Většina se koná ve všedních dnech a navštěvují je místní mateřské školy. V rámci projektu knihovna také nabídla divadelní setkání o vikendech, což bylo velmi oceněno zúčastněnými rodiči. V dubnu 2010 knihovna uspořádala „Rodinnou sobotu“ – den naplněný divadlem pro děti, tvůrčími dílnami pro děti, world music a tanečními představeními pro celou rodinu.

Autorské návštěvy

Knihovna také organizuje řadu autorských večerů, kam zve známé spisovatele jako je například Theodor Kallifatides, Zack O'Yeah, Renzo Aneröd, Douglas Foley a Susanna Alakoski. Většina autorů je cizího původu a všichni píšou o multikulturních tématech. Autorské návštěvy měly velmi pozitivní ohlas ze strany návštěvníků knihovny (např. setkání s Douglasem Foleyem).

Večery světového filmu

Večery světového filmu byly také pozitivně oceněny a budou dále pokračovat. Všechny čtyři promítané filmy byly velmi odlišné: iránský dokumentární film „Ofsajd“, švédsko-arabský dokumentární film „Některé mému srdci, některé mému Bohu“, ruský celovečerní film „Moskva nevěří na slzy“ a thajský celovečerní film „Legenda o Suriyothaiovi“. Návštěvníci byli pozváni na diskusi, která následovala po filmu a probíhala pomocí speciální metodiky s názvem „Talk Film-Talk life“ (Mluv o filmu – mluv o životě), jež byla vytvořena švédskou církví a vzdělávací organizací pro dospělé Sensus. Všichni účastníci uvedli, že by se chtěli v budoucnu vrátit a shlédnout více světových filmů.

Řemeslná výroba

Řemeslná výroba je populární po celém světě a každoroční „Den řemesel“, který je pořádán v knihovně a přilehlém obecním domě v listopadu, nabízí dostatek příležitostí setkat se s různými kulturami. Den je pořádán ve spolupráci s kulturní skupinou městské části, s místními sdruženími a umělci, profesionály i amatéry. V únoru 2010 byly 1x týdně v kavárně knihovny organizovány „Kavárny pletení“ pod vedením lektora a v březnu 2010 byly v Uměleckém koutku knihovny vystaveny nejlepší pletené výrobky a také byly návštěvníkům knihovny nabídnuty kurzy pletení pod vedením odbornic z místní asociace Friluftsförbundet.

Propagace a předávání znalostí

Knihovnici knihovny v Biskopsgården spolu s Institutem pro přistěhovalectví šířili výsledky projektu prostřednictvím několika regionálních projektů sesterských knihoven a jejich kontaktů. Jedním z důležitých informačních kanálů byl projekt Evropského sociálního fondu s názvem „Mezijazyková knihovna – otevírání se interkulturnímu setkávání“ (2009 – 2011)⁶ nabízející doškolovací kurzy rozvoje multikulturních dovedností pro knihovníky a manažery knihoven. Tento projekt je veden kanceláří krajské knihovny Västra Götaland a zapojuje více než třicet veřejných knihoven v západním Švédsku, několik nevládních organizací, kulturních a vzdělávacích organizací a institucí.

Dalšími cennými projekty pro předávání znalostí a příkladů dobrého učení jsou společný evropský projekt Grundtvig „Kreativní přístupy k interkulturním dovednostem (CAIC)“, projekt na spolupráci v oblasti vzdělávání dospělých „Ještě o krok dále“ a Göteborgská vícejazyčná knihovnická síť.

Projekt na spolupráci v oblasti vzdělávání dospělých Ještě o krok dál (VIDARE / VIL) v 8 Göteborgských knihovnách

6 počítačů

Základní počítačové kurzy

Podpora psaní domácích úloh

Konverzační skupiny švédštiny

Média pro jazykové vzdělávání

Poradenství

Knihovnické studovny

Pomoc organizacím zabývajícím se vzděláváním dospělých (Švédové pro přistěhovance)

10 setkání knihovníků působících ve studovnách za rok

Dva semináře za pololetí pro knihovníky

Kontakt na vedoucího projektu: anna.hallberg@kortedala.goteborg.se

⁶ <http://www.bibl.vgregion.se/sv/Regionbibliotek/Konsulenterna/Projekt/Det-mangsprakiga-biblioteket--utveckling-av-interkulturella-motesplatser/>

Semináře a workshopy pro knihovníky a další odborníky zabývající se multikulturními vztahy

14. října 2009 byla připravena „multikulturní snídaně“ v knihovně pro odborníky, na které se prezentovaly aktuální projekty. Následoval workshop pro knihovníky na téma „Uživatelský pohled“ zaměřující se na potřeby přistěhovalců vzhledem k výběru médií a organizaci knihovny.

27. listopadu 2009 na NIC konferenci o interkulturní komunikaci byla společně s lektory projektů prezentována knihovna jako místo pro multikulturní setkávání.

21. dubna 2010 byl uspořádán workshop v Institutu pro přistěhovalce spolu s expertním knihovnickým kurzem InterLingual. Součástí byla prezentace činností, knihovny, archivu a výstav Institutu pro přistěhovalce. Jeden z členů poradní skupiny představil komunitní rádio jako prostředek propagace knihovnických služeb pro migranty. Rovněž byly diskutovány aktualizace projektu, prezentace švédského internetového fóra pro knihovníky⁷ a plány do budoucna.

Závěry a plány do budoucna

Projekt „Knihovny pro všechny – ESME“ se zaměřil na potřeby přistěhovalců a podporoval roli knihovny jako místa pro multikulturní setkávání a fóra pro celoživotní vzdělávání. V průběhu projektu byl v knihovně nabídnut velký počet nových služeb a událostí. Otevření knihovny vedlo k začlenění mnoha obyvatel do aktivit knihovny a přispělo k oslovení nových cílových skupin. Spolupráce mezi místními obyvateli a knihovníky v poradní skupině pro multikulturalitu byla úspěšná a bude pokračovat i po skončení projektu. V Göteborgu je pouze jedna další knihovna, ve které působí poradní skupina. Je to Hjällboská knihovna v severo-východním Göteborgu a skupina je zde aktivní již několik let.

Byli bychom rádi, kdyby projekt a zkušenosti knihovny v Biskopsgården inspirovaly další veřejné knihovny k vytvoření poradních skupin pro multikulturalitu a vedly k rozvoji spolupráce s místními obyvateli. Některé nejbližší plány projektu (srpen – listopad 2010) počítají s prezentací příspěvků a posterů na IFLA konferenci v Göteborgu, na IFLA satelitním zasedání v Kodani, dále pak na Göteborgském knižním veletrhu a na čtyřdenním festivalu „Dny inspirace“ v západním Švédsku. Všechny události jsou zaměřené na knihovníky a další zainteresované partnerské instituce a sdružení.

Více informací o švédském projektu:

Olivera Djudja, vedoucí knihovny

Biskopsgårdens bibliotek

Email: olivera.djudja@biskopsgarden.goteborg.se

Webová stránka knihovny:

<http://www.goteborg.se/wps/portal/biskopsgardensbibliotek>

Randi Myhre, regionální koordinátor projektu

Immigrant Institute,

Email: randi.myhre@immi.se

Webová stránka:

www.immi.se nebo www.librariesforall.eu

Randi Myhre

⁷ <http://mangsprak.ning.com/>

KONTROLNÍ SEZNAM – POSTUP KROK ZA KROKEM

V předcházejících kapitolách jsme se zaměřili na zkušenosti jednotlivých knihoven s projektem „Knihovny pro všechny“. Uvedli jsme podmínky nezbytné pro vytvoření a fungování poradních skupin knihoven a ukázali, jak knihovny zjišťovaly potřeby migrantů ve vztahu ke knihovním službám. V této kapitole naleznete přehledně sestavený kontrolní seznam – návod krok za krokem – jak systematicky aplikovat nápady a myšlenky realizované knihovnami zapojenými do projektu „Knihovny pro všechny“. Náš projekt navazuje na projekty zaměřené na problematiku kulturní rozmanitosti a na podporu knihovně na jejich cestě k modelu multikulturních vzdělávacích center. V rámci těchto projektů vzniklo několik odborných publikací. Jejich obsah je stále aktuální a může posloužit jako návod při zavádění nových multikulturních služeb. Odkazujeme tedy na „Kontrolní seznam pro plánování aktivit“ (Check-List for Action Planning), který se poprvé objevil v publikaci „Kulturní rozmanitost – Jak mohou knihovny podněcovat rozmanitost v komunitách“⁸ (Cultural Diversity - How Public Libraries Can Serve Diversity in the Community). Tento seznam jsme doplnili o některé položky získané ze zkušeností s projektem „Knihovny pro všechny“, kupříkladu s fungováním poradních skupin a výsledky průzkumu potřeb cílové skupiny.

Kontrolní seznam pro plánování akcí

1) Chopte se iniciativy

Vedení knihovny především musí chtít „jít do toho“. Pokud vyšší úroveň vedení knihovny nepovažují služby pro multikulturní komunitu za důležité, tyto služby nikdy nebudou naplánovány adekvátně a z hlediska financování toho na ně moc nezbude. Pokud nemá zájem vedení knihovny, proč by ho měli mít zaměstnanci?

2) Stanovte si jasné a měřitelné cíle – strategický plán

Vedení knihovny má být schopno vysvětlit, proč je důležité zavádět novinky v této oblasti. Aktivita mají být prezentovány tak, aby zapadaly do strategických plánů knihovny a vedly k jejich naplňování. Dalším důležitým krokem je určit, které aktivity by se měly zrealizovat a jakých cílů by mělo být dosaženo.

3) Hledejte politickou podporu

Aktivity v oblasti multikulturality mohou být určitými sociálními skupinami vnímány jako kontroverzní a vedení knihovny musí být připraveno vysvětlit, proč je důležité poskytovat služby zajímavé pro multikulturní komunitu. Rada knihovny, příp. ekvivalentní politický subjekt, by měla schvalovat nebo dokonce hájit tyto aktivity knihovny.

4) Personál přesvědčený o správnosti myšlenky

Častokrát se mezi zaměstnanci najdou takoví, kteří z různých důvodů považují služby pro multikulturní komunitu za důležité. Takových zaměstnanců by si vedení knihovny mělo všimnout a podporovat je.

5) Informace o místní komunitě

Jazykové a kulturní složení místní populace se evidentně bude měnit, někdy dokonce velice rychle kvůli neutichajícím migračním proudům a událostem v různých částech světa. Je proto důležité sledovat vývoj a aktivně pracovat s aktuálními údaji o populaci nebo dalšími relevantními statistickými daty a zároveň využívat další místní informační zdroje, které nám poskytnou aktuální představu o složení místní populace.

VIZ KAPITOLA 2 MANUÁLU:
**Zjištění potřeb cílové skupiny
nebo Švédský kontrolní seznam**

⁸ Jens Ingemann Larsen; Deborah L. Jacobs; Ton van Vlimmeren. Cultural Diversity : How Public Libraries Can Serve The Diversity In The Community.(Kulturní rozmanitost: jak mohou veřejné knihovny podporovat rozmanitost v rámci komunit.) International Network Of Public Libraries, Bertelsmann Foundation, December 2003, <http://conferences. alia.org.au/alia2004/pdfs/vlimmeren.t.paper.pdf>

6) Vyhledávejte spolupráci s uživateli služeb

Mnohé komunity migrantů a jazykové skupiny si vytvořily vlastní organizace, mají své oficiální nebo neoficiální mluvčí apod. Tyto osoby a organizace mohou posloužit jako focus groups, jejichž prostřednictvím může knihovna získat lepší představu o potřebách různých skupin a zjistit, jak reagují na různé iniciativy knihovny.

VIZ KAPITOLA 3 MANUÁLU:
Poradní skupina pro multikulturalitu

7) Učte se od druhých

Tato studie by měla ukázat, že knihovny by se mohly naučit mnohému od jiných knihoven po celém světě. Řada knihoven má podobná očekávání, potřeby a problémy v oblasti poskytování služeb multikulturním skupinám. Vždy lze najít někoho na národní nebo mezinárodní úrovni, kdo je schopen pomoci.

8) Vytipujte si potenciální partnery v rámci místní sítě

V této analýze jsme se zaměřili na různé formy partnerství a sítě mezi knihovnami, které jim umožňují učit se jedna od druhé a rozdělit si práci. Taková spolupráce by měla být vyhledávána, kdy je to jen možné: každá z knihoven zapojených do projektu totiž umožňuje rozšiřovat své služby při menším množství vynaložené energie ve srovnání se situací, kdy by každá knihovna musela zvládnout všechny aspekty projektu sama. Žádná knihovna, bez ohledu na to, jak skvěle funguje nebo je financována, by se do podobného projektu neměla pouštět úplně sama.

9) Oblasti zaměření

V závislosti na potřebách místní komunity, úrovní existujících knihovnických služeb, dostupných zdrojích atd. se knihovna musí rozhodnout, které aktivity budou mít prioritu. Například strategický plán může obsahovat více kroků –

od základních po pokročilé. V případě určité komunity může být hlavní prioritou informování veřejnosti nebo programové nastavení knihovny, v jiných komunitách může být prioritou rozšiřování sbírek knihovny nebo důraz na internetové zdroje.

10) Vyhodnocení aktivit a kritické ohodnocení nastavení projektu

Podobně jako v případě jiných rozvojových projektů je rozšiřování knihovnických služeb pro multikulturní skupiny procesem neustálého učení. Je velmi důležité vyhodnotit míru dosažení stanovených cílů – tzn. určit, které cíle byly a které nebyly dosaženy – aby náš podnikatelský plán i nadále odpovídal aktuálním potřebám. Důležitá je také flexibilita, tzn. schopnost reagovat na měnící se potřeby, populaci a politické prostředí.

11) Institucionalizace služeb jako součást každodenní práce.

Jak již bylo zmíněno výše, klíčovým faktorem na organizační úrovni je institucionalizace služeb. Zároveň platí, že v momentě, kdy se multikulturní služby stanou integrální součástí běžného provozu knihovny, je mnohem pravděpodobnější, že příslušníci kulturní menšiny dostávají spravedlivý díl nabízených služeb.

Tři zlatá pravidla

Pokud chcete, aby vaše knihovna úspěšně uspokojovala potřeby rozmanité společnosti, měli byste mít na paměti tři zlatá pravidla:

1) Závisí přímo na odhodlání vedení, zda se něco změní.

Bez podpory managementu a dobrého řízení nedosáhnete trvalých výsledků.

2) Klíčovým faktorem v komunikaci a spolupráci

osob pocházejících z různých jazykových a kulturních prostředí je úcta. Při jakémkoli plánování by vaším mottem mělo být: „Nic, co je přesahuje, a nic bez nich.“

3) Je potřeba zvolit holistický přístup k věci.

Pokud jsou všechny součásti systému řízeny promyšleně a s ohledem na jejich vzájemné propojení, dosáhnete synergečského efektu 1+ 1= 3.

KNIHOVNY PRO VŠECHNY – EVROPSKÁ STRATEGIE PRO MULTIKULTURNÍ VZDĚLÁVÁNÍ (ESME)

Manuál

Autoři:

Multikulturní centrum Praha (Česká republika) (Barbora Loudová Stralczynská, Barbora Hořavová, Petra Kozílková, Jakob Hurrle, Johanna Pokorná, Zuzana Trnková, Veronika Chruščová, Olina Hřebíčková)

Immigrant Institute (Švédsko) (Randi Myhre, Miguel Benito)

Stadtbücherei Frankfurt am Main/Městská knihovna ve Frankfurtu nad Mohanem (Německo) (Vera Dopichaj, Birgit Lotz, Silke Schumann)
okay.zusammen leben/Paradenské centrum pro migraci a integraci (Advice Center for Migration and Integration) (Rakousko) (Eva Grabherr, Elmar Hasović)

Produkce: AMOS Typografické studio s.r.o.

Grafický návrh: Eva Petržilková

Editace: Johanna Pokorná, Barbora Loudová Stralczynská

Překlad: Olga Richterová, Katarína Bendíková, Klára Blahůtová Kavanová, Alice Pfeiffer/syn. tactic texts & translations, Patricia Grove-Smith, Ylva Mörk, Randi Myhre

Koordinátor projektu: Social Architecture Team Three (Rakousko) (Brigitte Kukovetz, Manfred Leonhardt)

Multikulturní centrum Praha (Česká republika)
Praha 2010

www.librariesforall.eu, www.mkc.cz, www.mlp.cz/libraries

ISBN 978-80-904161-6-1 CZE
ISBN 978-80-904161-7-8 ENG
ISBN 978-80-904161-8-5 GER
ISBN 978-80-904161-9-2 SWE

Projekt Knihovny pro všechny byl spolufinancován Evropskou komisí. Názory uvedené v této publikaci jsou stanoviskem autorů a Komise nezodpovídá za jakékoli použití informací v ní obsažených.

FOTOGRAFIE Z VERNISÁŽE VÝSTAVY „MŮJ DOMOV“

Autoři: Alina Zanina, Alisa Mazepina

